

Kapitel 5 BNP opgjort fra anvendelsessiden

5.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra anvendelsessiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 108 BNP opgjort fra anvendelsessiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Samlet konsumudgift	769.850	76
Husholdningernes konsumudgift	501.364	50
Konsumudgift i NPISH	8.187	1
Offentlig konsumudgift	260.299	26
Bruttoinvesteringer	198.596	20
Faste bruttoinvesteringer	187.858	19
Lagerændringer	9.298	1
Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande	1.440	1
Eksport af varer og tjenester	357.454	35
Import af varer og tjenester	316.144	31
BNP	1.009.756	100

Det ses af tabellen, at privat konsumudgift i Danmark i 1995 udgør omkring halvdelen af BNP, offentlig konsumudgift godt en fjerdedel, bruttoinvesteringerne omkring en femtedel, mens nettoeksporten tegner sig for de sidste 4 %. Eksporten af varer og tjenester udgjorde 35 % mens importens andel var 31 %.

5.1 Referenceramme – erhvervsregistret, personstatistikregistret

For den del af opgørelserne af BNP fra anvendelsessiden, hvor den statistiske enhed er virksomheder, er referencerammen erhvervsregistret, som blev gennemgået i afsnit 3.1.1. For den del af beregningerne, hvor den statistiske enhed i de benyttede beregninger er husholdninger, er den relevante referenceramme den samlede befolkning fordelt på husstande. Denne referenceramme er navnlig relevant for Forbrugsundersøgelsen, der er en vigtig kilde til beregning af det private konsum. Det Centrale Personregister (CPR) er allerede omtalt i afsnit 4.1.1. I dette afsnit er det derfor kun nødvendigt at redegøre for referencerammen for så vidt angår husholdninger.

CPR indeholder en komplet fortegnelse over alle residerter i Danmark. Spørgsmålet er, hvorledes populationen af husholdninger hjemmehørende på det økonomiske område kan dannes ud fra et register, hvis statistiske enhed er enkeltpersoner. Dette sker i kraft af adresseoplysningerne i CPR. En husstand omfatter i befolkningsstatistikken samtlige personer på samme adresse (i samme bolig) uanset familiære tilknytningsforhold. Alle personer i CPR indgår i en husstand, idet personer uden adresse pr. konvention tildeles

en administrativ adresse. Ud af en befolkning på 5,251 millioner primo 1995 levede 5,119 millioner i husholdninger, der opfylder de internationale retningslinier for afgrænsningen af husstand som en økonomisk enhed, dvs. en gruppe personer, der bor sammen og har en høj grad af fællesøkonomi. De resterende personer levede i forskellige former for fælleshusholdninger (beboere på plejehjem, langtidsindlagte på hospitalet, indsatte i fængsler m.fl.). Ved brug af tal fra Forbrugsundersøgelsen er det nødvendigt at korrigere for personer i fælleshusholdninger, idet den population af husholdninger, der indgår i Forbrugsundersøgelsen, kun omfatter de nævnte økonomiske enheder.

Ifølge sagens natur dækker CPR ikke personer, der illegalt har taget ophold i landet og som ikke på et tidligere tidspunkt, mens deres ophold var legalt, er blevet registreret. Som følge af en lempelig praksis på immigrationsområdet der bevirker, at kun få personer får afslag på opholdstilladelse, samt høje sociale ydelser til legale immigranter, må det anses, at populationen af illegale udlændinge uden CPR-nummer indtil videre er så forsvindende lille, at den ikke udgør noget problem set fra et statistisk synspunkt.

5.2 Opgørelsesprincipper

5.2.1 Værdiansættelse

I det flertal af tilfælde, hvor de endelige efterspørgselskomponenter opgøres direkte fra købersiden er det observerede værdiniveau køberpriser inkl. ikke-refunderet moms som krævet i ENS95. Der er i disse tilfælde ikke behov for nogen bearbejdning af primærdata i henseende til værdiniveauer.

I de tilfælde hvor anvendelseskomponenterne opgøres fra tilgangssiden vha. product-flow metoden foretages fordelingen af den indenlandske forsyning som udgangspunkt i basispriseniveau. Dernæst tillægges engrosavance, detailavance, produktskatter ekskl. moms minus produktsubsidier samt ikke-refunderbar moms, hvorved den beregnede anvendelseskomponent bliver opgjort i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms.

5.2.2 Vigtigste kilder

5.2.2.1 Statistiske kilder til de enkelte endelige anvendelseskomponenter

De vigtigste kilder til opgørelsen af komponenter i BNP set fra anvendelsessiden er følgende:

Husholdningernes konsumudgift:

Detailomsætningsstatistikken (niveau for detailhandelskonsum)

Forbrugsundersøgelsen (struktur for detailhandelskonsum, tjenester)

Momsstatistikken

Huslejeundersøgelser

Boligopgørelserne (bestand af boliger stratificeret)

Energistatistikken (el, gas, fjernvarme)

Statistikken for finansielle institutioner (finansielle tjenesteydelser)

Statistikken for offentlige finanser (brugerbetaling til offentlige institutioner)

Skattestatistikken (afgiftsberigtigede mængder)
Produktionssideopgørelsen (hoteller og restauranter)
Bilstatistikken (husholdningers anskaffelser af nye personbiler)
Betalingsbalancestatistikken (turistindtægter og turistudgifter)

Konsumudgift i NPISH'er:

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikens opgørelse af lønsummer
Regnskab for den største fagforening i landet

Faste bruttoinvesteringer:

Landbrugsstatistik
Statistikken for offentlige finanser
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Bygnings- og boligregistret
Byggeomkostningsindeks
Varestatistik for industri
Produktstatistik for IT-erhvervene
Udenrigshandelsstatistik
Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Specifik erhvervsstatistik
Mediestatistikken
Bilregistret
Skibsregistret
Flyregistret

Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande:

Varestatistik for industri
Udenrigshandelsstatistik
Forbrugsundersøgelsen

Lagerændringer:

Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Skatteregnskabsstatistikken
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Specifik erhvervsstatistik herunder landbrugsstatistik
Energistatistik
Landbrugsstatistik

Eksport og import af varer og tjenester:

Udenrigshandelsstatistikken (Intrastat og Extrastat)
Betalingsbalancestatistikken
Nationalbankens betalingsstatistik
Momsstatistikken
Regnskabsstatistik for søtransport

5.2.2.2 Begrundelser for valg mellem kilder i tilfælde med konkurrerende information

5.2.2.2.1 Tilfælde med oplysninger om samme variable fra forskellige sider

Kun på tre områder foreligger der i væsentlig grad konkurrerende information om de samme variable ved opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden. Det ene område er husholdningernes konsum, hvor der for en lang række poster foreligger oplysninger dels i Forbrugsundersøgelsen dels i andre kilder. Det andet er import og eksport, hvor der dels foreligger oplysninger om udenrigshandelstransaktioner i Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik dels oplysninger om betalinger i relation til import og eksport af varer og tjenester i betalingsstatistikken fra Danmarks Nationalbank. I det følgende omtales begrundelserne for Danmarks Statistiks valg af foretrukne kilder på disse to områder. Det tredje er den generelle konfrontation af direkte opgørelser fra anvendelsessiden med opgørelser ud fra den indenlandske forsyning med varer og tjenester ved brug af product-flow metoden.

5.2.2.2.2 Valg mellem Forbrugsundersøgelsens tal og oplysninger fra andre kilder

Det er almindelig kendt, at oplysninger i forbrugsundersøgelser er behæftet med en ikke ubetydelig usikkerhed navnlig for så vidt angår de poster, der er baseret på husholdningernes egen regnskabsaflæggelse, dvs. generelt små udgiftsposter, i modsætning til de poster, hvor en interviewer registrerer udgiftsbilag, typisk de større udgiftsposter. Ved bearbejdningen af Forbrugsundersøgelsen er der gjort alt, hvad der er muligt, for at eliminere bias som følge af differentieret bortfald. Ikke desto mindre må det anses, at der er en ikke ubetydelig usikkerhed navnlig på de tal, husholdningerne selv har bogført.

Ud fra denne betragtning er hovedreglen i det danske nationalregnskab, at Forbrugsundersøgelsen bliver trumfet af andre oplysninger som *niveaubestemmende* statistik, hvor det er muligt, men til gengæld finder omfattende anvendelse ved bestemmelse af udgiftsstrukturen som fx fordelingen af fødevarerkonsumet på de enkelte fødevarer. I en række vigtige tilfælde er Forbrugsundersøgelsen den eneste foreliggende kilde. Disse tilfælde vedrører imidlertid helt overvejende forbrugsposter, hvor der dels er tale om, at en interviewer har registreret husholdningernes udgiftsbilag for større udgifter, dels er tale om udgifter, som næsten alle husholdninger har. Disse to forhold er dem, der karakteriserer de poster i Forbrugsundersøgelsen, som er bestemt med stor sikkerhed. Det, at en interviewer har set udgiftsbilag som fx telefonregninger, eliminerer risikoen for forglemmelser, og det, at der er tale om en almindelig, tilbagevendende udgift for næsten alle husholdninger, bevirker, at stikprøveusikkerheden på de pågældende udgiftsposter bliver relativt lille. I disse tilfælde får tal fra Forbrugsundersøgelsen lov at være niveaubestemmende i nationalregnskabet.

For "detailhandelskonsum" (eng. retailable consumption), altså den del af det private konsum som passerer gennem detailhandlen, bliver Forbrugsundersøgelsens tal trumfet af tal for detailomsætningen, som må anses for en væsentligt bedre statistisk kilde til bestemmelse af niveauet for det private konsum. Denne kilde er imidlertid ikke tilstræk-

keligt detaljeret til at kunne benyttes som grundlag for udgiftsfordelingen på nationalregnskabet's konsumgrupper. Forbrugsundersøgelsens tal benyttes derfor til at fordele detailomsætningsstatistikens samlegrupper ud på de detaljerede konsumgrupper. Ved denne fordeling erstattes Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af alkohol og tobak mv. af tal baseret på de afgiftsberigtigede mængder. For de nævnte udgiftsposter er det velkendt, at Forbrugsundersøgelsens tal er voldsomt undervurderede. På denne måde kalibreres det samlede detailhandelskonsum til detailomsætningen.

For energivarer og bilanskaffelser foreligger særlige oplysninger baseret på fysiske data. I disse tilfælde trumfes Forbrugsundersøgelsens tal enten allerede ved opstilling af udgangsskønnet for det private konsum af de nævnte udgiftskomponenter eller senest i forbindelse med afstemningen. Det bør ligeledes nævnes, at Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af hotel- og restaurationsydelser notorisk er stærkt undervurderet. For disse konsumgrupper beregnes udgangsskønnet for husholdningernes konsum derfor ud fra tilgangssiden, dvs. omsætningen i hoteller og restauranter, med udgangspunkt i den andel af forsyningen, der gik til konsum i husholdningerne i det sidste endelige nationalregnskab. En detaljeret gennemgang af kilder- og metoder bag opstillingen af udgangsskøn for de enkelte konsumgrupper gives i afsnit 5.7.2 og 5.7.3.

5.2.2.2.3 Valg mellem udenrigshandelsstatistikken og Nationalbankens betalingsstatistik

Valget mellem de to kilder vedrører kun den totale eksport og import. Betalingsstatistikken indeholder ikke oplysninger om varekoder for de varer, betalingerne vedrører, og er derfor ikke en konkurrerende statistik til den detaljerede udenrigshandelsstatistik.

Varebetalingerne i en given periode kan naturligvis ikke tages som udtryk for periodens eksport og import opgjort efter reglerne om periodisering i ENS95, dvs. på transaktionsbasis efter ejerskifteprincippet. Handelskreditter spiller en stor rolle i forbindelse med udenrigshandelen, og der vil kun undtagelsesvis være sammenfald mellem transaktionstidspunkt og betalingstidspunkt. Betalingsstatistikken indeholder imidlertid oplysninger om både betalings- og transaktionstidspunkt, således at det er muligt at opgøre betalingerne vedr. eksport og import på transaktionsbasis. Indtil 1992 var der gennemgående fin overensstemmelse mellem den periodiserede betalingsstatistik og udenrigshandelsstatistikken efter korrektion af betalingsstatistikken for vareforbundne tjenester, dvs. en korrektion til c.i.f. værdi for importen og f.o.b. værdi for eksporten. Efter 1992 har denne overensstemmelse været mindre pæn, og der har i perioder været ganske store differencer. Både udenrigshandelsstatistikken og betalingsstatistikken har siden 1992 gennemgået radikale omlægninger – for udenrigshandelsstatistikken vedkommende overgangen til Intrastat fra 1/1 1993.

På baggrund af de konstaterede uoverensstemmelser mellem de to statistikker iværksatte Danmarks Statistik og Danmarks Nationalbank i fællesskab et omfattende udredningsarbejde i 1999-2000, hvis vigtigste nyskabelse bestod i en sammenligning på *enkeltrespondentniveau* af indberetningerne til Intrastat, de kvartalsvise momsindberetninger vedr. EU-handlen samt indberetningerne til Nationalbankens betalingsstatistik. Resultatet af dette omfattende undersøgelsesarbejde er offentliggjort i rapporten "Forbedring af udenrigshandels- og betalingsstatistikken. Afgivet til Økonomiministeren den 30. juni 2000". En af konklusionerne er, at der ikke er fundet grundlag for at drage nøjagtighe-

den af Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik i tvivl, når der er tale om de endelige opgørelser af import og eksport, der benyttes til det endelige nationalregnskab. I konsekvens heraf har man ved opgørelsen af nationalregnskabet valgt fortsat at lægge udenrigshandelsstatistikens tal til grund for nationalregnskabets opgørelse af import og eksport af varer.

5.2.2.2.4 Opgørelser af anskaffelser minus afhændelser kontra product-flow metoden

Alle komponenter i BNP opgjort fra anvendelsessiden kan i princippet opgøres på to måder, nemlig direkte ved ud fra oplysninger på anvendelsessiden (købersiden) at beregne anskaffelser minus afhændelser, og indirekte ved at betragte forsyningen til det indenlandske marked af produkter og anvende estimerede andele af forsyningen til de enkelte endelige efterspørgselskomponenter til at beregne de endelige anvendelser fra tilgangssiden. Et af de stærkeste krydschecks i opstillingen af nationalregnskaber består i at sammenholde købernes oplysninger om deres anskaffelser minus afhændelser af de enkelte produkter eller grupper af produkter med oplysninger fra sælgersiden om forsyningen til det indenlandske marked. Sidstnævnte størrelse vil typisk være en beregnet størrelse, som er opgjort ud fra oplysninger om salget fra indenlandske produktionsenheder sammenholdt med eksport- og importoplysninger.

I og med at det danske nationalregnskab afstemmes i et detaljeret produktbalance-system, foretages denne konfrontation helt systematisk i forbindelse med afstemningen. Udgangsskønnene for de endelige efterspørgselskomponenter er i langt de fleste tilfælde opstillet som direkte opgørelser fra anvendelsessiden.

Der foreligger imidlertid p.t. ikke uafhængige opgørelser af økonomiens samlede investeringer i maskiner og inventar fra anvendelsessiden. For denne endelige efterspørgselskomponent fremkommer udgangsskønnet som en indirekte opgørelse ud fra product-flow metoden. Som konsekvens heraf sker der ingen konfrontation af tilgangs- og anvendelsessideoplysninger for maskininvesteringernes vedkommende i forbindelse med afstemningen. Argumenterne for, at den indirekte opgørelsesmetode for maskininvesteringerne formentlig er den direkte overlegen og under alle omstændigheder ville få lov at trumfe i forbindelse med afstemningen, er anført i afsnit 5.10.1.

5.2.2.2.5 Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP

Når bortses fra de dele af økonomien (offentlig forvaltning og service, ejerboliger mv.), hvor opgørelserne fra produktionssiden og anvendelsessiden pr. definition ikke kan være uafhængige, er de to BNP-mål før afstemning i Danmarks tilfælde stort set opgjort uafhængigt af hinanden. Den vigtigste undtagelse er opgørelsen af husholdningernes konsum af hotel- og restaurationsydelser, der som nævnt opgøres fra tilgangssiden. Det forhold, at maskininvesteringerne er beregnet ud fra product-flow metoden indebærer kun i meget begrænset omfang en afhængighed i forhold til BNP opgjort fra produktionssiden, hvilket understreges af, at ca. 40 procent af maskin- og inventarinvesteringerne udgøres af import (direkte krav). Importen tegner sig for over 50 procent af varestrømmene i basisprinsniveau.

Ses igen bort fra de dele af økonomien, hvor opgørelserne fra anvendelsessiden og fra indkomstsiden pr. definition giver samme resultat, må disse to opgørelser siges at være fuldstændig uafhængige med undtagelse af opgørelsen af bruttooverskuddet af produktion og blandet indkomst vedr. hotel og restaurationsvirksomhed.

5.3 Overgang fra virksomhedsregnskaber samt administrative begreber til ENS95 nationalregnskabsbegreber

For så vidt angår husholdningsregnskaber og virksomhedsregnskaber registreres køb af varer og tjenester i prisniveauet køberpriser inkl. ikke-refunderet moms. Refundérbar moms indgår ikke i de oplyste anskaffelsespriser. Det er således ikke nødvendigt at korrigere for en forskellig behandling af moms i forhold til nettomomssystemet i ENS95.

I virksomhedsregnskaber konteres en række anskaffelser, der i nationalregnskabet skal behandles som faste bruttoinvesteringer, i stedet som løbende driftsudgifter i form af forbrug i produktionen eller ikke-aktiverede lønudgifter. Det drejer sig blandt andet om småanskaffelser og købt samt egenudviklet software. De korrektioner, der skal til for at bringe virksomhedsregnskaber i overensstemmelse med nationalregnskabet begrebsapparat, er allerede gennemgået i afsnit 3.3 i forbindelse med beskrivelsen af opgørelsen af BNP fra produktionssiden. Korrektionerne på anvendelsessiden er spejlbilledet af korrektionerne til produktionsværdien (fx egenproduceret software) og forbruget i produktionen (fx småanskaffelser og købt software) i forbindelse med opgørelsen fra produktionssiden. Disse korrektioner til produktions-, anvendelses- og indkomstsiden foretages konsistent og simultant i forbindelse med opstillingen af Mellemsystemet som beskrevet i afsnit 3.3.

5.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort ved hjælp af en direkte opgørelse af køberes anskaffelser minus afhændelser. De vigtigste undtagelser fra denne hovedregel er maskininvesteringerne plus hovedreparation af bygninger, husholdningernes konsum af hotel og restaurationsydelser samt brugerbetaling til offentlige institutioner, der er opgjort indirekte ud fra forsyningen af relevante produkter.

5.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort direkte i niveau. Den vigtigste undtagelse er konsumet af boligydelse (faktisk og imputeret husleje), hvor der foretages en niveauberegning hvert fjerde år, svarende til periodiciteten i de næsten totaldækkende huslejeundersøgelser, og en fremskrivning med pris- og mængdeindikatorer i perioden mellem to benchmarks. En anden væsentlig undtagelse vedrører tillæggene for sort økonomi, der er baseret på en niveauberegning for årene 1992-1994 og siden som hovedregel fremskrevet med relevante indikatorer. De to nævnte komponenter tegner sig i 1995 for ca. 9,8 % af BNP.

5.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

For så vidt angår den "hvide" økonomi ekskl. frynsegoder vedrører de vigtigste tiltag korrektioner og supplementering til kilderne bag beregningerne af det private konsum. Detailomsætningsstatistikken dækker ikke alle brancher inden for detailhandel. I nationalregnskabsberegninger suppleres detailomsætningsstatistikken derfor med momsstatistikken for at sikre dækning af hele detailhandelen. Endvidere dækker detailomsætningsstatistikken ikke omsætningen i "nye" virksomheder dvs. virksomheder etableret efter sidste fornyelse af stikprøven, som udskiftes hvert andet år. I nationalregnskabsberegningerne korrigeres der for den undervurdering af detailomsætningen, som dette giver anledning til, ved at tillægge den beregnede omsætning i nye detailhandelsvirksomheder. Udgangspunktet for denne beregning er statistikken over nye virksomheder, der bl.a. indeholder oplysninger om deres omsætning.

Tillæggene for frynsegoder og sort økonomi er omtalt i afsnit 1.7.

5.7 Konsumudgift i husholdningerne

5.7.1 Beregning af uafhængige udgangsskøn fra anvendelsessiden

Med henblik på opstillingen af et udgangsskøn for BNP fra anvendelsessiden, der er så uafhængigt som muligt af opgørelserne fra produktionssiden og indkomstsiden, er det afgørende, at husholdningernes konsumudgift beregnes direkte fra anvendelsessiden. Dette skyldes dels, at denne efterspørgselskomponent er den største endelige anvendelse, dels at product-flow metoden for det private konsums vedkommende har begrænset autonomi i forhold til opgørelsen fra produktionssiden, da hovedparten af de produkter, der anvendes til privat konsum, er indenlandsk producerede og derudover har andre anvendelser end som privat konsum.

I det danske nationalregnskab beregnes udgangsskønnene for husholdningernes konsum i et særligt beregningssystem benævnt Forbrugssystemet, som beskrives i det følgende.

5.7.2 Statistiske kilder

Forbrugssystemet udnytter en række forskellige kilder, som belyser husholdningernes konsumudgift. De to vigtigste er:

- detailomsætningsindekset (DOI), der indeholder oplysninger om salg til private i niveau
- forbrugsundersøgelserne (FU)

Det skal for det første bemærkes, at selv om den førstnævnte kilde er anført med den officielle betegnelse nemlig Detailomsætningsindekset (DOI), er der reelt tale om en månedlig opgørelse af detailomsætningens niveau. Til beregning af detailomsætningsindekset foretages først en opregning af omsætningen i stikprøven til hele populationen af detailhandelsvirksomheder.

Det bemærkes endvidere, at detailomsætningsstatistikken (DOI) indeholder en opdeling af detailhandelens salg i tre kategorier, nemlig:

- salg til private
- salg til (markedsproducerende) virksomheder
- salg til (ikke-markedsmæssige) offentlige institutioner

Denne opdeling er vigtig, idet det kun er salget til private, som er relevant i relation til opgørelsen af husholdningernes konsum. Såfremt man kun kendte den samlede omsætning i detailhandelsvirksomheder, ville der blive indført et vist slør i beregningen. Den mindre del af det registrerede salg til private, som reelt er salg til enkeltmandsejede virksomheder og som derfor ikke burde medtages, antages for praktiske formål at gå op mod det mindre salg, som industri- og engroshandelsvirksomheder har til private og som burde medtages ved opgørelsen af husholdningernes konsum.

Den overordnede idé bag beregningssystemet er en opdeling af konsumet i formåls/produktgrupper, som hver især beregnes ud fra den mest pålidelige blandt de foreliggende kilder, men på en sådan måde, at hele den tilgængelige mængde af information søges udnyttet optimalt. En meget grundlæggende opdeling af konsumet er opdelingen i detailhandelskonsum (retailable consumption) og ikke-detailhandelskonsum (non-retailable consumption). Detailhandelskonsum er den del af konsumet af varer, der passerer detailhandelen. Detailhandelen skal her forstås som detailhandel ekskl. autokomplekset samt energivarer, der ikke er dækket af detailomsætningsindekset.

Det vurderes, at salget til private ifølge detailomsætningsstatistikken normalt er den bedste kilde til belysning af husholdningernes konsumudgifter. Specielt er denne kilde ikke underlagt den samme stikprøveusikkerhed samt problemer med behandlingen af turistudgifter og andre mulige skævheder som forbrugsundersøgelserne. Det skal her specielt påpeges, at dækningsgraden for udsnittet i DOI er helt oppe på omkring 75% af basisomsætningen i populationen, således at stikprøveusikkerheden er meget ringe. Problemet er imidlertid, at vareopdelingen i detailomsætningsstatistikken indtil videre er meget summarisk. Fra januar 1995 indeholder detailomsætningsindekset en konsekvent gennemført opdeling af omsætningen på tre hovedvaregrupper:

1. fødevarer og dagligvarer (FD)
2. beklædning m.v. (B)
3. andre forbrugsvarer (A)

og ud fra basisoplysningerne til DOI kan denne opdeling føres tilbage til januar 1994. En mere detaljeret vareopdeling er ikke planlagt.

I nationalregnskabet skal der opstilles måltotaler på et langt mere detaljeret niveau. Næste trin er derfor at udnytte forbrugsundersøgelserne til at opsplitte hovedvaregrupperne i undergrupper. Der gøres dog her undtagelser de steder, hvor forbrugsundersøgelser notorisk giver et misvisende billede af konsumet. Synspunktet er her, at FU er væsentligt mere pålidelig som fordelingsnøgle end som niveauestimat.

For ikke-detailhandelskonsumet, dvs. øvrige varer og alle tjenesterne, er den foretrukne kilde som hovedregel FU med et antal korrektioner. I tilfælde, hvor FU notorisk volder problemer, benyttes forsyningsstatistik dvs. tilgangen af bestemte produktbalancer og product-flow metoden eller alternativt den afstemte konsumgruppe ifølge det foreløbige nationalregnskab, hvilket ligeledes er udtryk for anvendelse af product-flow metoden.

Tabel 109 viser kilderne til beregning af udgangsskønnene for hver af de 72 konsumgrupper i nationalregnskabets mest detaljerede konsumgruppering. DOI står for detailomsætningsstatistikken, FU for forbrugsundersøgelsen uden korrektioner, FU korr. for forbrugsundersøgelsen med visse - typisk begrebsmæssige - korrektioner, FU+produkt betegner forbrugsundersøgelsen suppleret med en produktbalance, Tilgang står for opgørelser ud fra tilgangssiden v.h.a. product-flow metoden, FNR for de afstemte værdier fra det sidste foreløbige nationalregnskab, BB for betalingsbalancestatistikken, FD for føde- og dagligvarer i detailhandelsomsætningen, B for beklædning og fodtøj i detailhandelsomsætningen og A for andre varegrupper i detailhandelsomsætningen.

Tabel 109 Statistiske kilder til nationalregnskabets opgørelser af husholdningernes konsumudgifter

COICOP-konsumgruppe	Kilde	Detailhandelskonsum	Varegruppe i detailomsætningen	Værdi Mill. kr.
72-grupperingen		/ikke-detailkonsum		
1110 Mel, gryn, brød, kager	DOI	Detail	FD	10.040
1120 Kød	DOI	Detail	FD	16.299
1130 Fisk	DOI	Detail	FD	2.686
1141 Æg	DOI	Detail	FD	950
1142 Mælk, fløde, yoghurt	DOI	Detail	FD	4.970
1143 Ost	DOI	Detail	FD	3.250
1150 Smør, margarine, olie	DOI	Detail	FD	2.035
1160 Frugt og grøntsager	DOI	Detail	FD	8.039
1171 Kartoffler mv.	DOI	Detail	FD	1.679
1181 Sukker	DOI	Detail	FD	442
1182 Flødeis, chokolade mv.	FNR	Detail	FD	8.835
1190 Salt, krydderier mv.	DOI	Detail	FD	2.541
1210 Kaffe, the og kakao	DOI	Detail	FD	2.993
1220 Mineralvand, sodavand	FNR	Detail	FD	5.384
2110 Vin og spiritus	FNR	Detail	FD	6.278
2130 Øl	FNR	Detail	FD	6.883
2210 Tobak	FNR	Detail	FD	12.023
3110 Beklædning	DOI	Detail	B	20.983
3140 Vask, rensning	FU korr.	Ikke-detail		433
3200 Fodtøj	DOI	Detail	B	4.877
4100 Husleje	Tilgang	Ikke-detail		31.934
4200 Ber. husleje egen bolig	Tilgang	Ikke-detail		60.623
4300 Rep. og vedl. af boliger	FU	Ikke-detail		6.222
4410 Renovation mv.	FU	Ikke-detail		3.550
4430 Vand, vandaflædn.afgift	FU+produkt	Ikke-detail		5.622
4510 Elektricitet	FU	Ikke-detail		11.693
4520 Gas	FU korr.	Ikke-detail		2.751
4530 Flydende brændsel	FU korr.	Ikke-detail		5.038
4540 Fjernvarme mv.	FU korr.	Ikke-detail		10.292
5100 Møbler, gulvtæpper mv.	DOI	Detail	A	10.721
5200 Gardiner, sengelinned	DOI	Detail	A	2.979
5310 Husholdningsmaskiner	DOI	Detail	A	4.121
5330 Rep. af hush. maskiner	FU	Ikke-detail		449
5400 Service, køkkenudstyr	DOI	Detail	A	3.112
5500 Hush. og haveredskaber	DOI	Detail	A	2.144
5610 Rengøringsmidler mv.	DOI	Detail	FD	3.693
5620 Hushjælp mv.	Tilgang	Ikke-detail		2.024
6111 Medicin, vitaminer mv.	DOI	Detail	A	3.864
6112 Brillor, høreapparater mv	DOI	Detail	A	2.140

COICOP-konsumgruppe	Kilde	Detailhandelskonsum	Varegruppe i detailomsætningen	Værdi Mill. kr.
72-grupperingen		/ikke-detailkonsum		
6200 Læge, tandlæge mv.	FU korr.	Ikke-detail		5.087
6300 Hospitaler, sanatorier	Tilgang	Ikke-detail		985
7100 Anskaffelse af køretøjer	FU	Ikke-detail		29.333
7210 Vedl. af køretøjer	FU korr.	Ikke-detail		12.715
7220 Benzin og olie til køret.	FU korr.	Ikke-detail		13.049
7240 Biludlejn., køretimer	Tilgang	Ikke-detail		4.104
7300 Køb af transportydelser	FU korr.	Ikke-detail		8.554
8100 Telefon, telefax, porto	FU korr.	Ikke-detail		8.558
9110 Radio- og tv-apparater	DOI	Detail	A	4.519
9120 Fotoudst., videokameraer	DOI	Detail	A	777
9130 Pc'ere mv.	DOI	Detail	A	4.454
9140 Cd'ere, videobånd mv.	DOI	Detail	A	2.021
9150 Rep. af radio, tv, pc mv.	FU	Ikke-detail		465
9200 Musikinstrum., både mv.	DOI	Detail	A	2.388
9300 Sportsudstyr, legetøj mv.	DOI	Detail	A	10.149
9400 Forlystelser, tv-licens mv	FU korr.	Ikke-detail		15.300
9510 Bøger, aviser og blade	DOI	Detail	A	7.604
9530 Papir, skriveudstyr mv.	DOI	Detail	A	1.164
9600 Pakkede ferierejser	FU	Ikke-detail		4.397
9700 Undervisning	Tilgang	Ikke-detail		3.656
9810 Udgifter på restaurant	Tilgang	Ikke-detail		24.247
9820 Udgifter på hoteller mv.	Tilgang	Ikke-detail		2.885
9911 Frisører mv.	FU korr.	Ikke-detail		3.976
9912 Toiletart., barbermask.	DOI	Detail	FD	7.216
9921 Smykker og ure mv.	DOI	Detail	A	1.299
9922 Kufferter, tasker mv.	DOI	Detail	A	2.017
9931 Plejehjem, dagcentre	Tilgang	Ikke-detail		1.425
9932 Daginst. for børn	Tilgang	Ikke-detail		5.504
9940 Forsikring	Tilgang	Ikke-detail		8.996
9950 Finansielle tjenester	Tilgang	Ikke-detail		7.610
9960 Advokater, andre tj.	FU+produkt	Ikke-detail		3.537
9980 Turistindtægter mv.	BB	Ikke-detail		-20.888
9990 Turistudgifter mv.	BB	Ikke-detail		19.666
Total				501.364

5.7.3 Beregningsmetoder

Det i det følgende beskrevne beregningssystem beskriver fastsættelsen af udgangsskønnene for husholdningernes konsum ekskl. frynsegoder (firmabil, kantinetilskud mv.) og ekskl. de fleste transaktioner i den sorte økonomi. De udgangsskøn for husholdninger-

nes konsum, der indgår i nationalregnskabet før afstemning, fremkommer ved til de nedenfor beskrevne udgangsskøn at lægge frynsegoder samt visse korrektioner for sort økonomi, der beregnes i særlige systemer.

Detailomsætningsindeksets værdiniveau er køberpriser inkl. moms, altså det værdiniveau der er relevant for husholdningernes konsum. Det er følgelig ikke nødvendigt at foretage nogen værdiniveauekorrektion.

Det er hensigtsmæssigt at opdele beregningsgangen i et antal steps:

Step 1: Definition af de tre hovedvaregrupper ud fra NR's konsumgrupper

Der vedtages følgende sammenhæng mellem nationalregnskabets formålsdefinerede konsumgrupper, jf. afsnit 10.2, og DOI's hovedvaregrupper:

Tabel 110 Opdeling af detailhandelskonsumet i hovedvaregrupper

DOI hovedvaregruppe	Omfattede NR konsumgrupper
Føde- og andre dagligvarer	1110-2210; 5610; 9912
Beklædning m.v.	3110; 3200
Andre forbrugsvarer	5100; 5200; 5310; 5400; 5500; 6111; 6112, 9110; 9120; 9130; 9140; 9200; 9300; 9510; 9530; 9921; 9922

Step 2: Supplering af DOI med ikke-dækkede detailhandelsbrancher uden for autokomplekset og fradrag af varer til input i bygge- og anlægsvirksomhed (B&A)

DOI dækker ikke alle detailhandelsbrancher uden for autokomplekset og energiområdet. Som første trin er de manglende DK-NACE detailhandelsbrancher identificeret og deres momsomsætning indlæst i beregningssystemets inddataark. Momsomsætningen ganget med 1 plus momssatsen antages her som hovedregel ækvivalent med DOI's salg til private. Der er imidlertid en række vigtige undtagelser. For den meget store branche 52.48.65 Detailhandel m. PC'er, kontormaskiner og programmeler antages det, at 85 % af momsomsætningen vedrører salg til private. Denne procent er fastsat i lyset af det høje husholdningskonsum af PC'er, der fremgår af Forbrugsundersøgelserne set over en år-række. Denne post i FU er i det enkelte år behæftet med stor stikprøveusikkerhed. Procenten kan eventuelt senere revideres i lyset af afstemningen af tilgang og anvendelse.

Uden for egentlig detailhandel dækker DOI den totale omsætning i bagerforretninger, altså både detailhandelsomsætningen og salg af egne produkter. Omsætningstillene kræver derfor ikke korrektion. Planteskoler er derimod ikke dækket og dækkes følgelig via momsstatistikken, idet 90% af omsætningen antages at være salg til konsum i husholdningerne. Det samme gælder elinstallatørforretninger, hvor 10 % af momsomsætningen antages at gå til konsum i husholdningerne.

Detailomsætningsindekset omfatter byggemarkeder samt farve- og tapethandel. Hovedparten af omsætningen i disse enheder er varer til input i bygge- og anlægsvirksomhed og ikke til konsum i husholdningerne. 5 % af omsætningen antages at være varer til privat konsum. 95 % af omsætningen antages at være input i bygge- og anlægsvirksomhed, og denne del inkl. moms fradrages i salget til private ifølge detailomsætningsindekset. Disse procenter skal dog ses i sammenhæng med, at alle materialer til reparation og vedligeholdelse af bygninger i det danske nationalregnskab kanaliseres gennem det særlige materialeerhverv 450004 som beskrevet i afsnit 3.12. Den del af materialeudgifterne, som vedrører rutinemæssige småreparationer og vedligeholdelsesarbejder, der i tilfælde af udlejningsboliger normalt påhviler lejer, samt den tilsvarende andel for ejerboligers vedkommende, føres samlet til konsum i husholdningerne på produktbalancen "byggningsreparationer".

Step 3: Særlig behandling af apoteker

For apoteker er det kun den del af medicinudgiften, der betales af husholdningerne, som skal med i forbrugssystemet. Den del, det offentlige betaler, er opgjort i Sygesikringsstatistikken og trækkes fra momsomsætningen, hvorved et tal svarende til DOI's "salg til private" fremkommer og indlægges i detailomsætningen af andre forbrugsvarer.

Step 4: Korrektion til detailomsætningsindeksets omsætning for omsætningen i nystartede virksomheder

Detailomsætningsindekset medtager indtil videre ikke omsætningen i virksomheder startet efter det år, hvor stikprøven er udtaget, normalt år t-2. Omvendt indgår omsætningen i nedlagte forretninger ikke ved opregningen. Detailomsætningsindekset indeholder som følge heraf en systematisk undervurdering, der vokser med afstanden fra året for stikprøveudtagningen. Der korrigeres derfor v.h.a. opregningsfaktorer beregnet ud fra den årlige statistik om nyetablerede virksomheder. Opregningen akkumulerer naturligvis for hvert år, der går fra DOI-stikprøven. Der arbejdes p.t. med at forbedre DOI, så der korrigeres for salget i nystartede virksomheder. Når denne forbedring slår igennem, skal forbrugssystemets opregning ophøre. Generelt skal der ske tilpasning hver gang, DOI bliver baseret på ny stikprøve. For 1995 er stikprøvebasis 1993.

Step 5: Korrektion for detailomsætningen i toldfrie butikker i lufthavne samt i fly

DOI dækker ikke de toldfrie butikker i lufthavne samt danske færges og fly. Den handelsvareomsætning, der hidrører fra fly og lufthavne, er beregnet i beregningssystemet for erhverv dækket af regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og registreres i en særskilt projektmappe med den tekniske betegnelse "handelud". Hele denne handelsvareomsætning medtages i detailomsætningen. Der opregnes med faktoren 1,15 for at dække det toldfrie salg på danske færges dvs. primært de danske færges på Rødby-Puttgarden. Denne omsætning skal selvsagt ikke pålægges moms ved beregning af detailomsætningen.

Step 6: Korrektion for tankstationers salg af ikke-autovarer

DOI dækker ikke tankstationers salg af dagligvarer mv. Salget af ikke-autorelaterede varer beregnes i projektmappen for "autokomplekset", dvs. DK-NACE 50. Tallet for tankstationers salg af kioskvarer m.v. indlægges i inddataarket. Salget fordeles med 80 % på hovedgruppen fødevarer og andre dagligvarer og 20 % på andre forbrugsvarer.

Step 7: Opregning af forbrugsundersøgelsen

Forbrugsundersøgelsen for et givet år opregnes af kontoret Nationalregnskab v.h.a. den af primærstatistikkontoret anbefalede metode. Det skal i denne forbindelse nævnes, at den danske forbrugsundersøgelse indeholder en korrektion for differentieret bortfald i de enkelte strata, som efter alt at dømme er meget stærk set i en international sammenligning. Dette skyldes, at det i Danmark er muligt at hente indkomstoplysninger vedr. husholdningerne i stikprøven fra registerdata. På denne måde er det muligt at sikre, at alle indkomstgrupper bliver korrekt repræsenteret i opregningen. I en række lande er det tilsyneladende ikke muligt at korrigere for, at højindkomsthusholdninger har et større bortfald end gennemsnittet, hvorved der kan introduceres en nedadgående bias i Forbrugsundersøgelserne. I Danmarks tilfælde må det vurderes, at en sådan bias hidrørende fra et overnormalt stort bortfald i højindkomstgrupperne ikke gør sig gældende.

Step 8: Nationalregnskabskodning af FU og ekstraopregning

Der etableres en nøgle mellem FU's produktkoder og nationalregnskabets konsumgrupper. Den opregnede FU aggregeres til konsumgrupper. Endvidere foretages korrektion for de definatoriske forskelle mellem nationalregnskabet og Forbrugsundersøgelsen f.s.v. angår forsikring samt spil m.v. Herefter foretages en ekstraopregning som korrektion for evt. skævhed i FU's gennemsnitlige husstandsstørrelse samt personer, der ikke lever i husholdninger. Korrektionsfaktoren beregnes som det gennemsnitlige antal personer i landet i referenceåret divideret med antal personer dækket af FU. Korrektionsfaktoren for 1995 bliver 1,04. Denne ekstraopregning er ikke uproblematisk, men nationalregnskabet har gode erfaringer med en sådan ekstraopregning. De ekstraopregnede tal fortolkes som værende det bedst mulige bud på husholdningernes konsum inklusive konsumet i små NPI'er uden lønnet beskæftigelse, der er slået sammen med husholdningerne.

Step 9: Indlæggelse af endeligt og foreløbigt NR-konsum

For de endelige år kopieres de relevante dele af tilgangs- og anvendelsestabellen aggregeret over produkter (den såkaldte "sumta"). For de foreløbige år indlæses tallene fra den seneste offentliggørelse.

Step 10: Dannelse af fordelingsgrundlag for DOI suppleret og korrigeret og for FU

For hver af de tre hovedvaregrupper sættes udgangsskønnet lig værdien af detailsalg til private ifølge det supplerede og korrigerede DOI. Inden for hver af hovedvaregrupperne fordeles totalerne på de enkelte konsumgrupper proportionalt med fordelingen ifølge FU, idet dog 5 konsumgrupper, hvor FU's tal er systematisk skæve, holdes uden for fordelingen. De fem konsumgrupper er 1182 Chokolade og sukkervarer, 1220 Mineralvand og sodavand, 2110 Vin og spiritus, 2130 Øl samt 2210 Tobaksvarer. Fordelingsgrundlag etableres for FU og DOI eksklusive disse fem undtagelseskonsumgrupper. FU's tal opregnes/nedregnes, således at totalerne ifølge det supplerede og korrigerede DOI rammes.

Der foretages tillæg for landmænds forbrug af egne produkter og direkte salg til private for konsumgruppe 1120 Kød, 1141 Æg og 1142 Mælk, fløde, yoghurt mv. Kilden er landbrugsstatistikken. Øvrige erhvervsdrivendes skattemæssigt ansatte forbrug af egne varer anses for dækket via DOI's momsbaseerede opregning. I et efterfølgende trin foretages tillæg for frynsegoder og sort økonomi.

Step 11: Konsumgrupperne 1182, 1220, 2110, 2130 og 2210 sættes a priori lig værdierne i det foreløbige nationalregnskab

Udgangsskønnet for de fem undtagelseskonsumgrupper sættes lig med værdierne i det seneste foreløbige nationalregnskab, der tages som udtryk for det bedst mulige estimat fra forsynings siden ved hjælp af product-flow metoden.

Step 12: Korrektion til FU for gaver ved brug som fordelingsnøgle

Forbrugsundersøgelsen indeholder en post på omkring 3 mia. for gaver uden nærmere angivelse. Ved brug af FU som fordelingsnøgle fordeles dette beløb ud på beklædning, sports- og campingudstyr, smykker og ure, kufferter og tasker samt papir og skriveudstyr. Tilsvarende foretages en korrektion for varmeudgifter i forbindelse med fælles fyringsanlæg i etageejendomme m.v. samt for forskellen i behandling af pakketure (charterrejser).

Step 13: Indlæggelse af udvalgte værdier fra beregningerne for udvalgte erhverv

For en række konsumgrupper dannes det bedste udgangsskøn ved anvendelse af tilgangsværdier enten direkte eller som supplement til FU. De relevante data indlæses i projektmappens inddataark med betegnelsen PRIMSTAT.

Step 14: Indlæggelse af nøgle til fordeling af turistindtægter

De konsumgrupper, for hvilke måltotalen beregnes ud fra FU, skal korrigeres for, at FU ikke indeholder udenlandske turisters køb i Danmark. Der benyttes den fordelingsnøgle, som anvendes ved beregningen af input-output multiplikatorer.

Step 15: Beregning af niveauer for samtlige konsumgrupper hvert år

Niveauer for det løbende år beregnes herefter ud fra de kilder, der er angivet i regnearket. Ved anvendelse af FU for forsikringer og forlystelser m.v. (tips, lotto) foretages korrektion for at bringe tallene i overensstemmelse med nationalregnskabsdefinitioner.

Step 16: Erfaringsmæssig afstemningskorrektion

Til slut ganges de i step 15 fremkomne værdier for de enkelte konsumgrupper med et sæt faktorer, der er bestemt af erfaringerne med afstemningen af nationalregnskabet i de tidligere år, typisk fastsat ud fra erfaringerne for året t-1. Herved tages ved fastsættelsen af udgangsskønnene hensyn til kendt bias i opgørelsen af de enkelte konsumgrupper baseret på kilder fra anvendelsessiden. Hvis for eksempel den første af konsumgrupperne, 1110 Mel, gryn brød og kager, i det sidste endelige nationalregnskab blev afstemt til en værdi, der lå to procent over udgangsskønnet, multipliceres det i step 15 fremkomne niveau med faktoren 1,02 ved den endelige fastlæggelse af udgangsskønnet for husholdningernes konsum af konsumgruppe 1110.

5.7.4 Afstemning i nationalregnskabet produktbalancesystem

De ovenfor beskrevne udgangsskøn for husholdningernes konsum indgår sammen med alle de øvrige udgangsskøn for tilgangs- og anvendelseskomponenter i afstemningen af nationalregnskabet. I Danmarks tilfælde foretages afstemningen af tilgang og anvendelse, eller ækvivalent hermed af BNP opgjort fra produktions- og fra anvendelsessiden, i et meget detaljeret produktbalancesystem, der omfatter ca. 2750 produkter. Af disse har knap 1300 i 1995 anvendelse som konsum i husholdningerne.

I de fleste tilfælde giver afstemningsprocessen anledning til at modificere udgangsskønnene for konsumet. Samlet set førte afstemningen af nationalregnskabet for benchmarkåret 1992 til en opjustering på ca. 1,5 pct. i forhold til udgangsskønnet. For den del af konsumet, som passerer detailhandelen (retailable consumption), er der ved fastsættelsen af de endelige, afstemte værdier under ét for benchmarkåret 1992 ligeledes tale om en opjustering på 1,5 pct. i forhold til udgangsskønnet. For året 1995, der generelt anvendes som illustration i BNI-dokumentationen, fremgår udgangsskønnene og de endeligt afstemte værdier af tabel 111, som endvidere viser værdierne ifølge den opregnede forbrugsundersøgelse for 1995.

Tabel 111 Udgangsskøn og afstemte værdier for husholdningernes konsum fordelt på COICOP-konsumgrupper samt værdier ifølge Forbrugsundersøgelsen, 1995

COICOP-konsumgruppe	Udgangsskøn	Afstemte nationalregnskab (NR)	Opregnet Forbrugsundersøgelse (FU)	NR/FU
72-grupperingen	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	(2)/(3)
	(1)	(2)	(3)	(4)
1110 Mel, gryn, brød, kager	10.084	10.040	10.444	0,96
1120 Kød	16.425	16.299	15.177	1,07
1130 Fisk	2.658	2.686	2.603	1,03
1141 Æg	972	950	908	1,05
1142 Mælk, fløde, yoghurt	5.039	4.970	4.856	1,02
1143 Ost	3.302	3.250	3.444	0,94
1150 Smør, margarine, olie	2.058	2.035	1.925	1,06
1160 Frugt og grøntsager	8.095	8.039	8.118	0,99
1171 Kartofler mv.	1.619	1.679	1.897	0,88
1181 Sukker	450	442	378	1,17
1182 Flødeis, chokolade mv.	8.895	8.835	7.112	1,24
1190 Salt, krydderier mv.	2.674	2.541	1.539	1,65
1210 Kaffe, the og kakao	3.021	2.993	2.838	1,05
1220 Mineralvand, sodavand	5.443	5.384	4.426	1,22
2110 Vin og spiritus	6.317	6.278	6.389	0,98
2130 Øl	6.857	6.883	4.051	1,70
2210 Tobak	12.103	12.023	9.437	1,27
3110 Beklædning	21.127	20.983	21.175	0,99
3140 Vask, rensning	534	433	711	0,61
3200 Fodtøj	4.817	4.877	4.834	1,01
4100 Husleje	31.911	31.934	34.165	0,93
4200 Ber. husleje egen bolig	60.623	60.623	47.940	1,26
4300 Rep. og vedl. af boliger	5.890	6.222	8.443	0,74
4410 Renovation mv.	3.622	3.550	3.022	1,17
4430 Vand, vandafledn.afgift	5.596	5.622	6.808	0,83
4510 Elektricitet	11.628	11.693	10.810	1,08
4520 Gas	2.826	2.751	3.145	0,87
4530 Flydende brændsel	5.053	5.038	3.850	1,31
4540 Fjernvarme mv.	10.151	10.292	11.324	0,91
5100 Møbler, gulvtæpper mv.	10.796	10.721	11.250	0,95
5200 Gardiner, sengelinned	3.028	2.979	2.498	1,19
5310 Husholdningsmaskiner	4.188	4.121	4.376	0,94
5330 Rep. af hush. maskiner	492	449	237	1,89
5400 Service, køkkenudstyr	3.144	3.112	2.868	1,09
5500 Hush. og haveredskaber	2.114	2.144	2.626	0,82
5610 Rengøringsmidler mv.	3.903	3.693	4.279	0,86
5620 Hushjælp mv.	2.005	2.024	1.477	1,37
6111 Medicin, vitaminer mv.	3.833	3.864	3.797	1,02

COICOP-	Udgangs-	Afstemt na-	Opregnet	NR/FU
konsumgruppe	skøn	tionalregn-	Forbrugs-	
72-grupperingen	Mill. kr.	skab (NR)	undersø-	(2)/(3)
		Mill. kr.	gelse (FU)	
			Mill. kr.	
	(1)	(2)	(3)	(4)
6112 Brillor, høreapparater mv	2.023	2.140	1.800	1,19
6200 Læge, tandlæge mv.	5.462	5.087	4.148	1,23
6300 Hospitaler, sanatorier	985	985	331	2,98
7100 Anskaffelse af køretøjer	29.810	29.333	29.810	0,98
7210 Vedl. af køretøjer	12.741	12.715	11.714	1,09
7220 Benzin og olie til køret.	12.407	13.049	14.094	0,93
7240 Biludlejn., køretimer	4.311	4.104	1.377	2,98
7300 Køb af transportydelser	8.678	8.554	9.050	0,95
8100 Telefon, telefax, porto	10.018	8.558	11.005	0,78
9110 Radio- og tv-apparater	4.552	4.519	3.816	1,18
9120 Fotoudst., videokameraer	615	777	362	2,15
9130 Pc'ere mv.	4.296	4.454	2.606	1,71
9140 Cd'ere, videobånd mv.	2.022	2.021	2.947	0,69
9150 Rep. af radio, tv, pc mv.	479	465	228	2,04
9200 Musikinstrum., både mv.	2.409	2.388	1.338	1,79
9300 Sportsudstyr, legetøj mv.	10.143	10.149	10.583	0,96
9400 Forlystelser, tv-licens mv	16.769	15.300	14.677	1,04
9510 Bøger, aviser og blade	7.592	7.604	7.808	0,97
9530 Papir, skriveudstyr mv.	1.146	1.164	1.198	0,97
9600 Pakkede ferierejser	4.397	4.397	6.008	0,73
9700 Undervisning	3.656	3.656	1.871	1,95
9810 Udgifter på restaurant	24.247	24.247	15.808	1,53
9820 Udgifter på hoteller mv.	2.927	2.885	2.357	1,22
9911 Frisører mv.	4.103	3.976	3.758	1,06
9912 Toiletart., barbermask.	7.051	7.216	6.833	1,06
9921 Smykker og ure mv.	1.069	1.299	1.451	0,90
9922 Kufferter, tasker mv.	2.031	2.017	1.103	1,83
9931 Plejehjem, dagcentre	1.425	1.425	0	
9932 Dageinst. for børn	5.504	5.504	4.718	1,17
9940 Forsikring	8.977	8.996	9.992	0,90
9950 Finansielle tjenester	7.610	7.610	2.649	2,87
9960 Advokater, andre tj.	3.612	3.537	2.746	1,29
9980 Turistindtægter mv.	-20.888	-20.888		
9990 Turistudgifter mv.	19.666	19.666		
Total	505.139	501.364		
Total ekskl. konsumgrupperne				
4200, 9931, 9980 og 9990	444.313	440.538	415.428	1,06

Tabellen viser, at der i forbindelse med afstemningen for året 1995 er sket en samlet nedjustering af husholdningernes konsum med 3.775 mill. kr. eller 0,75 procent. Denne afstemning ligger inden for det normale interval.

Hvad angår sammenligningen af husholdningernes konsum i nationalregnskabet med den opregnede forbrugsundersøgelse er helhedsindtrykket generelt set en god overensstemmelse mellem de to opgørelser for alle de konsumgrupper, hvor der a priori må forventes en høj grad af overensstemmelse, fordi forbrugsundersøgelsen har samme definitioner som nationalregnskabet samt ringe stikprøveusikkerhed for de pågældende poster. Det sidste gælder specielt udgiftsposter, som langt hovedparten af husholdningerne har i hver regnskabsperiode, og hvor der ikke gør sig særlig bias gældende. For konsumgrupperne 1182 Flødeis, chokolade og sukkervarer, 1220 Mineralvand og sodavand, 2110 Vin og spiritus, 2130 Øl, 2210 Tobak samt 9810 Udgifter på restauranter mv. er det velkendt, at forbrugsundersøgelser normalt udviser stor nedadgående skævhed.

Sammenligninger mellem nationalregnskabet og Forbrugsundersøgelsen på mere aggregeret niveau er ganske problematiske p.g.a. den nævnte bias for visse konsumgrupper samt definitoriske forskelle for andre. Ikke desto mindre ser man i nogle lande jævnligt sammenligninger på mere aggregeret niveau mellem forbrugsundersøgelser og nationalregnskabet. Af denne grund er en sådan aggregeret sammenligning også vist i tabellen. Som minimum må der korrigeres for den forskellige behandling af ejerboligposten samt udgifter på plejehjem mv. plus turistindtægter og -udgifter, der ikke er dækket af Forbrugsundersøgelsen. Den aggregerede sammenligning med disse poster holdt udenfor viser, at nationalregnskabet tal for husholdningernes konsumudgift ligger 6 procent over den ekstraopregnede forbrugsundersøgelses tal.

5.8 Konsumudgift i non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er)

Hele den ikke-markedsmæssige produktion i NPISH'er føres på anvendelsessiden til endelig konsumudgift i en særskilt søjle i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Kilder og metoder til denne endelige anvendelseskomponent er derfor allerede udtømmende beskrevet i kapitlet om BNP opgjort fra produktionssiden nærmere bestemt afsnit 3.1.2.4.3.

5.9 Offentlig konsumudgift

Den offentlige konsumudgift består af tre dele:

- overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester
- overførsler i naturalier af ikke-markedsmæssige varer og tjenester
- kollektiv konsumudgift i offentlige ikke-markedsproducerende enheder

1) er varer og tjenester købt på markedet af sektoren offentlig forvaltning og service og stillet til rådighed for husholdningerne. I henhold til ENS95 indgår sådanne køb af varer og tjenester ikke i forbrug i produktionen samt produktionsværdien i offentlig forvalt-

ning og service, men føres direkte til endelig anvendelse som offentligt betalt individuelt konsum af markedsmæssige varer og tjenester. Dette er logisk, da der ikke sker nogen videreforarbejdning af de indkøbte produkter hos offentlige ikke-markedsproducenter, før produkterne stilles til rådighed for husholdningerne. I langt de fleste tilfælde leveres de relevante produkter direkte fra markedsproducenten, fx en praktiserende læge, til de modtagende husholdninger. I Danmarks tilfælde udgøres overførslerne i naturalier af markedsmæssige produkter næsten udelukkende af sygesikringsydelse. Værdierne fremgår direkte af de offentlige regnskaber, som dækker området 100 %. Værdierne må anses for opgjort med fuldstændig sikkerhed.

2) udgøres af produktionen af offentlige, individuelle ikke-markedsmæssige tjenester med fradrag af salgsindtægterne i de ikke-markedsproducerende offentlige enheder, der producerer de pågældende produkter til offentligt individuelt konsum, samt værdien af den egenproducerede software i disse enheder. Kilder og metoder til opgørelsen af produktionsværdien er allerede gennemgået i afsnit 3.1.2.2.1 i forbindelse med opgørelsen af BNP fra produktionssiden samt afsnit 4.12 for så vidt angår forbruget af fast realkapital. Der henvises følgelig til disse afsnit. Salgsindtægterne findes direkte oplyst i de offentlige regnskaber. Værdien af egenproduceret software opgøres med udgangspunkt i lønsummen for højtuddannet edb-personale, der formodes at være beskæftiget med udvikling af software og store databaser. Der anvendes en mark-up faktor på lønsummen til dækning af forbrug i produktionen og forbrug af fast realkapital.

3) udgøres af produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, der anvendes til kollektivt, dvs. ikke-individualiserbart, offentligt konsum, med fradrag af salgsindtægterne i de ikke-markedsproducerende offentlige enheder, der producerer de pågældende produkter til kollektivt offentligt konsum, samt værdien af den egenproducerede software i disse enheder. Kilder og metoder til opgørelsen af produktionsværdien er allerede gennemgået i afsnit 3.1.2.2.1 i forbindelse med opgørelsen af BNP fra produktionssiden samt afsnit 4.12 for så vidt angår forbruget af fast realkapital. Der henvises følgelig til disse afsnit. Salgsindtægterne findes direkte oplyst i de offentlige regnskaber. Værdien af egenproduceret software opgøres med udgangspunkt i lønsummen for højtuddannet edb-personale, der formodes at være beskæftiget med udvikling af software og store databaser. Der anvendes en mark-up faktor på lønsummen til dækning af forbrug i produktionen og forbrug af fast realkapital.

Fordelingen af den samlede offentlige konsumudgift på de tre komponenter fremgår af tabel 112.

Tabel 112 Fordeling af offentlig konsumudgift på individuelt og kollektivt konsum

Art	Mill. kr
Overførsler i naturalier af markedsmæssige produkter	13.131
Overførsler i naturalier af ikke-markedsmæssige produkter	160.902
Kollektiv konsumudgift	86.265
Samlet offentlig konsumudgift	260.299

Det ses, at individuelt konsum repræsenterer 67 % af den samlede offentlige konsumudgift.

5.10 Anskaffelser minus afhændelser af materielle faste aktiver

5.10.1 Overblik

Denne endelige anvendelseskomponent er i det danske nationalregnskab opgjort på følgende underkomponenter:

Tablet 113 Faste bruttoinvesteringer i materielle aktiver fordelt på arter

Art	Mill. kr.
Maskiner og inventar	60.370
Transportmidler	22.266
Bygninger	64.807
<i>heraf</i>	
Boliger	39.664
Erhvervsbyggeri	25.143
Anlæg	23.882
Stambesætninger	91
I alt	171.416

Af disse foreligger alle med undtagelse af maskiner og inventar, enkelte typer af transportmidler samt hovedreparation af bygninger opgjort fra anvendelsessiden. For nybyggeri af bygningers vedkommende enten ud fra regnskabsstatistikker med meget stor dækningsgrad af faktiske observationer eller ud fra et totaldækkende bygningsregister (BBR). Investeringerne i maskiner og inventar opgøres fra forsyningsiden vha. product-flow metoden. Efterhånden som den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik bliver udbygget til at omfatte stort set samtlige erhverv med markedsproducerende enheder, vil det blive muligt at opgøre også maskininvesteringerne direkte fra anvendelsessiden. Der er dog belæg for, at sådanne direkte opgørelser fra anvendelsessiden baseret på regnskabsstatistik for ikke-offentlige enheder uden for landbruget er biased nedad pga. mangelfuld dækning af nye virksomheder, som måske har relativt lille omsætning og beskæftigelse, men som investerer meget i startfasen. Selv efter fremkomsten af en direkte opgørelse af maskin- og inventarinvesteringerne fra anvendelsessiden forekommer det sandsynligt, at udgangsskønnet for denne komponent vil blive opstillet fra forsyningsiden, da denne metode pga. den nævnte velkendte start-up bias formentlig må anses for statistisk overlegen. I relation til maskininvesteringerne har den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik imidlertid en vigtig rolle at spille i forhold til fordelingen på erhverv af totalen for økonomiens samlede maskininvesteringer. Endvidere arbejdes der på at korrigere regnskabsstatistikken for den nævnte start-up bias ved udnyttelse af momsoplysninger vedr. nystartede virksomheder.

5.10.2 Opgørelser fra anvendelsessiden

For økonomien som helhed opgøres anskaffelser minus afhændelser af faste materielle aktiver som nævnt direkte fra anvendelsessiden med undtagelse af maskiner og inventar, enkelte arter af transportmidler samt hovedreparation af bygninger.

Transportmidler

Udgangsskønnet før afstemning for anskaffelser minus afhændelser af motorkøretøjer opgøres ud fra Bilstatistikregistret der igen bygger på Motorkøretøjsregistret. Tilsvarende bygger opgørelsen af investeringerne i skibe og fly på registeroplysninger for hvert enkelt skib og hvert enkelt fly. Kun investeringer i rullende jernbanemateriel, containere samt øvrige arter af transportmidler, der omfatter mindre betydende arter, opgøres fra forsyningssiden vha. product-flow metoden. I 1995 vedrører transportmidelinvesteringerne 57 produkter i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

Boliger

Nybyggeriet af boliger opgøres ud fra antallet af aktivitetskvmadratmetre i det totalt dækkende Bolig- og bygningsregister (BBR). Aktivitetskvmadratmetre er de kvadratmetre byggeri, der i gennemsnit har været bygget i kalenderåret (kvartalet). Investeringerne konteres altså i takt med at byggeriet skrider frem og ikke på færdiggørelsestidspunktet. Aktivitetskvmadratmetrene beregnes ud fra oplysningerne i BBR om igangsættelses- og færdiggørelsestidspunkter for de enkelte byggerier. I beregningen sondres mellem 4 typer af nybyggeri af boliger. Til hver type er knyttet en gennemsnitlig pris pr. kvadratmeter – en såkaldt kvadratmeternorm. Beregningen foretages stratificeret på to geografiske områder nemlig Hovedstadsregionen og det øvrige land. Kvadratmeterpriserne er markant højere i Hovedstadsregionen end i resten af landet. Kvadratmeterpriserne har benchmark i 1993, hvor et udvalg under Danmarks Statistik med deltagelse af eksperter fra såvel Boligministeriet og Statens Byggeforskningsinstitut som finansielle institutioner med speciale i finansiering af byggeri gennemgik alle foreliggende kilder til belysning af opførelsesomkostningerne for boligbyggeri. Benchmarkpriserne for 1993 fremføres til det løbende år med udviklingen i byggeomkostningsindekset for boligbyggeri reduceret med 1 procent for stedfundne produktivitetstigninger, der ifølge sagens natur ikke vil blive fanget i et inputbaseret byggeomkostningsindeks. Produktivitetsskorrektionsfaktoren er fastsat ud fra sammenligning af benchmarks for årene 1969, 1979 og 1993 med udviklingen i byggeomkostningsindekset for boligbyggeri i de mellemliggende perioder.

Hovedreparation af boliger beregnes som 55 procent af den samlede tilgang af bygge- og anlægsreparation vedrørende boliger. De resterende 45 procent vedrører løbende reparation og vedligeholdelse, der ikke skal føres til investering. Den samlede reparation og vedligeholdelse er opgjort fra forsyningssiden, hvorimod procenten for hovedreparation bygger på en opgørelse fra anvendelsessiden i form af forbrugsundersøgelserne. Værdien af hovedreparation er inkl. materialer til egen hovedreparation af boliger.

Beregningen af hovedkomponenterne i investeringerne i boligbyggeri er vist i tabel 114. Tabellen viser værdien af nybyggeri samt hovedreparation ekskl. sort byggeri opgjort i basispriser. De samlede investeringer i boligbyggeri omfatter desuden produktskat-

De samlede bygningsinvesteringer i privat erhvervsbyggeri fremkommer ved tillæg af ikke-refunderbar moms plus handelsomkostninger.

Offentligt erhvervmæssigt byggeri

Denne investeringskomponent opgøres ud fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Regnskabsstatistikens oplysninger om nyinvesteringer fordeles på investeringsarter ved hjælp af investeringernes fordeling på DK-NACE erhverv og delsektorer.

Offentligt ikke-erhvervmæssigt byggeri

Bygningsinvesteringerne i offentlige ikke-markedsproducerende enheder opgøres ud fra OIMA-systemet (Beregningssystemet for Offentlig Ikke-Markedsmæssig Aktivitet), der igen bygger på den nationalregnskabsmæssige opgørelse af sektoren offentlig forvaltning og service i databasen DIOR. Oplysningerne om nyinvesteringer i OIMA fordeles på investeringsarter ved hjælp af investeringernes fordeling på DK-NACE erhverv og delsektorer.

Tabel 116 viser resultatet af beregningerne af offentligt erhvervmæssigt samt ikke-erhvervmæssigt byggeri frem til opgørelsen af anvendelsen af de to produkter opgjort i basisprinsniveau.

Tabel 116 Investeringerne i offentligt erhvervmæssigt og offentligt ikke-erhvervmæssigt byggeri

Produktnummer	U454012	U454013
Tekst	Off. erhv.	Off.ikke-
1000 kr.	bygg.	erhv.bygg.
Investeringer	1.120.613	7.239.839
Heraf: Stempelafgifter	4.393	29.929
Advokater	12.685	86.420
Ejendomshandel	7.344	50.031
Handelsomkostninger i alt	24.422	166.380
Køberpris incl. moms	1.096.191	7.073.459
Heraf: Moms	61.619	1.277.042
Afgifter	-966	13.974
Basispris	1.035.538	5.782.443

Private anlæg

Investeringerne bestemmes her fra anvendelsessiden. Investeringerne fremkommer som summen af værdien af alle nyanlæg ifølge de kilder, der er til rådighed. Beregningen er identisk med den, der benyttes ved opstilling af måltotaler for erhvervsfordelte investeringer. Det antages, at der ikke skal udskilles afgifter netto eller moms fra private anlæg. Tabel 117 viser værdierne for 1995 og de benyttede kilder.

Tabel 117 Beregningen af investeringer i private anlæg

1000 kr.	Investering i private anlæg	Kilde
Landbrug (grundforbedring mv.)	103.000	Landbrugsstatistik
Udvinding af råolie og naturgas	1.969.590	Specifik erhvervsstatistik for erhverv 110000
Regnskabsstatistik	457.377	Investeringsberegning ud fra regnskabsstatik
Andre private anlæg, gartneri, skovbrug	2.445	Mål til investeringsmatricer i øvrigt.
I alt.	2.532.412	

Offentlige erhvervsmæssige anlæg samt offentlige ikke-erhvervsmæssige anlæg bortset fra militære anlæg til investering

Anlægsinvesteringerne i offentlige selskaber samt i sektoren offentlig forvaltning og service fremkommer i lighed med værdierne for nybyggeri fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og OIMA-nyinvesteringerne (OIMA: national-regnskabets beregningssystem for offentlig forvaltning og service baseret på DIOR databasen). Investeringerne fremgår af tabel 118.

Tabel 118 Offentlige anlægsinvesteringer bortset fra militære

Produktnummer	U454022	U454023
Tekst	Off. erhv. anlæg	Off. ikke-erhv. anlæg
1000 kr.		
Investeringer = Køberpris incl. moms	17.468.293	3.108.647
Heraf: Moms	1.159.750	595.407
Afgifter	0	-422.203
Basispris	16.308.543	2.935.443

Militære anlægsinvesteringer

Oplysningerne vedrørende militære bygge- og anlægsarbejder stammer fra udtræk fra de offentlige regnskaber. Af en samlet værdi i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms i 1995 på 1.124 mill. kr. er 570 mill. ført til investering, mens de resterende 554 mill. er konteret som forbrug i produktionen i offentlig forvaltning og service i erhvervet 752002 Forsvar, politi og retsvæsen, idet der for denne dels vedkommende er tale om løbende reparation og vedligeholdelse eller våbensystemer, som ifølge ENS95 ikke skal føres til investering.

Stambesætninger

Den relativt ubetydelige post for forskydninger i landbrugets stambesætninger foreligger oplyst i landbrugsstatistikken.

5.10.3 Opgørelser vha. product-flow metoden

Udgangsskønnet for økonomiens samlede investeringer i maskiner og inventar opstilles sædvanligvis med udgangspunkt i værdien i den seneste version af det foreløbige nationalregnskab for referenceåret. I det foreløbige nationalregnskab foregår også en konfrontation af tilgang og anvendelse af produkter, om end efter langt mere summariske metoder end i de endelige nationalregnskaber. Den seneste værdi for de samlede maskin- og inventarinvesteringer i det foreløbige nationalregnskab kan derfor betragtes som et godt bud på de samlede maskininvesteringer opgjort fra forsyningsiden.

Ved større differencer mellem samlet tilgang og anvendelse af produkter under ét på makroplan ved sammenstilling af udgangsskønnene til det endelige nationalregnskab kan det dog komme på tale at modificere totalen fra det foreløbige nationalregnskab allerede på dette initiale trin.

Den initiale værdi for de samlede maskininvesteringer baseret på det foreløbige nationalregnskab fordeles dernæst på de ca. 670 produkter, der har anvendelse i denne investeringskategori, ud fra produktsammensætningen i det sidste endelige år (t-1), idet de tekniske koefficienter refererer til opgørelser i faste priser. Dernæst konfronteres tilgang og anvendelse for hvert af de ca. 670 produkter, og differencen mellem disse udgangsskøn for tilgang og anvendelse på produktniveau proportionalfordeles over de forskellige anvendelser af produkterne, idet dog enkelte anvendelser holdes uden for proportionalfordelingen. Tilgangssiden anses for meget sikkert opgjort og modificeres sædvanligvis ikke. Resultatet af denne systematiske og helt automatiserede anvendelse af product-flow metoden efter den nævnte proportionalfordeling er udgangsskønnet for de samlede maskininvesteringer, der herefter indgår i afstemningsprocessen sammen med udgangsskønnene for alle de øvrige tilgangs- og anvendelseskomponenter.

Udgangsskønnet for de samlede maskininvesteringer for 1995 fremkommer som vist i tabel 119.

Tabel 119 Beregning af udgangsskønnet for investeringer i maskiner og inventar

	Mill. kr.
Initialværdi baseret på foreløbigt NR	63.878
Resultat af automatisk product-flow metode (2-step RAS metode)	63.729
Udgangsskøn til den manuelle afstemning af tilgang og anvendelse	63.729
Afstemt værdi	60.370

Den relativt store nedadgående afstemningskorrektur i 1995 må ses i sammenhæng med, at anlægsinvesteringerne til gengæld blev opjusteret væsentligt i forhold til værdierne i det foreløbige nationalregnskab for 1995. Som allerede diskuteret i afsnit 3.12.3 er grænsedragningen mellem maskininvesteringer og anlægsinvesteringer ofte afhængig af leveringsvilkårene for store anlæg som fx kraftværker. En større anlægsinvestering vil derfor normalt som modstykke have et større input af maskiner og dele hertil i anlægsvirksomhed med en tilsvarende mindre mængde ført direkte til endelig anvendelse i investeringskategorien maskin- og inventarinvesteringer.

Hvad angår transportmiddelinvesteringerne opgøres enkelte, mindre dele ligeledes fra forsyningssiden. Det gælder fx jernbanemateriel og containere. Kilderne til opgørelsen af den indenlandske forsyning er Varestatistik for industri og Udenrigshandelsstatistikken.

Endelig opgøres som nævnt hovedreparation af bygninger fra forsyningssiden ud fra den samlede tilgang af byggereparation. Beregningen af denne tilgang er beskrevet i afsnit 3.12.3.

5.10.4 Erhvervsfordeling af økonomiens samlede investeringer fordelt på arter

5.10.4.1 Erhvervsfordelte investeringer

Da der er betydelig brugerinteresse knyttet til fordelingen af de faste bruttoinvesteringer på erhverv, gives i det følgende en beskrivelse af kilder og metoder hertil, selv om erhvervsfordelingen ikke direkte er BNI-relevant

5.10.4.2 Offentlige ikke-erhvervsmæssige investeringer

OIMA (beregningssystemet for Offentlig Ikke-Markedsmæssig Aktivitet) baseret på DIOR databasen bestemmer totalerne, opdelt på investeringer i "nyinvesteringer" og investeringer i eksisterende bygninger og anlæg. Endvidere modtages tal for erhvervsfordelte investeringer i software. OIMA-investeringerne overføres til mellemsystemet på MLS-koderne:

6100: Faste nyinvesteringer.

6321: Køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg.

Regneark med detaljeret fordeling af investeringer på DK-NACE erhverv og delsektor (integreret amt, primærkommune og stat, ikke-integreret amt, primærkommune og stat, fonde- og kasser) modtages årligt fra kontoret Finanser og Priser. En detaljeret (men ikke endelig) opdeling på de enkelte delsektors investeringer i hhv. bygninger, anlæg samt maskiner, inventar mv. er ikke opstillet årligt, men foreligger for året 1995. De fuldt opdelt tal er tilpasset de endelige tal iflg. OIMA-systemet på nationalregnskabs 130-erhvervsinddeling. Herunder er opstillet erhvervsfordelte tal for køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg.

5.10.4.3 Offentlige selskabers investeringer

Fra kontoret Finanser og Priser modtages et regneark, som indeholder resultaterne af statistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Det samme regneark leverer inddata til en række af nationalregnskabs erhvervs-specifikke beregninger og til de investeringstal for bygninger og anlæg, der benyttes ved opstilling af værdien af nybyggeri og nyanlæg i offentlige virksomheder i bygge- og anlægssystemet.

Regnearket indeholder erhvervsfordelte investeringer i bygninger, anlæg, maskiner, inventar og transportmidler samt software opdelt på DK-NACE erhverv. Ved hjælp af udtræk fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber er det

endvidere muligt at udskille et skøn for den del af investeringerne, der vedrører køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg. Det har været nødvendigt at indføre en række modifikationer til arkets investeringstal med udgangspunkt i andre kilder. Investeringer i Elforsyning er opdelt på bygninger, anlæg og maskiner. Endvidere er et meget stort salg af eksisterende elværker fjernet, eller rettere modregnet i nyinvesteringen, da det må antages, at der er tale om asymmetrisk registrering af beløbet i forbindelse med strukturændringer i branchen. Endvidere er investeringer i gasforsyning og jernbaner tilpasset nationalregnskabsnets egne fordelinger på arter ud fra disse virksomheders regnskabsoplysninger.

5.10.4.4 Erhverv dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

I 1995 dækker den generelle, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik NR-130 erhvervene fra 140009 til 370000. Statistikken er nu fuldt dækkende for området, dvs. at statistikken tildeler regnskabsstørrelser til alle enheder i de pågældende erhverv. Regnskabsstatistikken foreligger som hhv. en firmastatistik og en arbejdsstedsstatistik. Til nationalregnskabsnets brug bearbejdes de to statistikker, således at alle benyttede investeringsoplysninger er henført til arbejdssteder, og det er disse oplysninger der benyttes ved opstillingen af funktionelle investeringer. Ved bearbejdningen af regnskabsstatistikken overføres investeringsoplysningerne til Mellemsystemet opdelt på MLS-koderne:

6110: Køb af immaterielle aktiver (kun i firmastatistik)

6121: Køb af eksisterende bygninger

6123: Opførelse af nye bygninger

6124: Ombygninger og forbedringer af bygninger

6125: Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.

6134: Køb af driftsmidler, inventar

6210: Afhændelse af immaterielle aktiver (kun i firmastatistik)

6221: Salg af eksisterende bygninger (inkl. Grundværdi)

6223: Salg af eksisterende veje, havne mv.

6234: Salg af driftsmidler, inventar

Under posterne vedrørende virksomhedens ordinære drift findes nu en selvstændig post for anskaffelser over driften, som overflødig gør den beregnede udskillelse af posten i det tidligere industrisystem:

7025: Udgifter til anskaffelse af småinventar mv.

Endvidere findes oplysninger om køb og salg af ubebyggede grunde, der ikke medregnes i bruttoinvesteringerne på koderne:

6122: Køb af ubebyggede grunde

6222: Salg af ubebyggede grunde

Posterne for til- og afgang af immaterielle anlægsaktiver indeholder licenser, varemærker, eneforhandlingsrettigheder, software, goodwill og aktiveret udvikling, rationalisering og forskning mv., altså en blanding af størrelser, der skal, og størrelser der ikke

skal, medregnes i bruttoinvesteringerne. Det gør disse regnskabsposter mindre anvendelige ved opstilling af investeringsmålene.

For de erhverv, der er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, dvs. i 1995 NR-130 erhvervene fra 140009 til 370000, opstilles investeringsmål opdelt på bygninger, anlæg, maskiner, inventar og transportmidler mv. og software ud fra Mellem-systemets oplysninger. Som en default-antagelse går vi her ud fra, at grundværdien udgør 20 procent af den samlede værdi for posterne for eksisterende bygninger og anlæg på koderne 6121, 6221, 6263 og 6226. Småanskaffelser korrigeres som hidtil i Mellem-systemet for den andel, der overføres til løbende forbrug i produktionen.

Der knytter sig nogle problemer til benyttelsen af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, idet tallene for afhændelser af maskiner, inventar og transportmidler inden for en række erhverv har været urimeligt store i forhold til nyanskaffelserne. En nærmere granskning har vist, at regnskabsstatistikens tal for afhændelser i mange tilfælde har været anskaffelsesværdien for det afhændede materiel. Der har i disse tilfælde ikke været korrigeret for den kumulerede afskrivning på det afhændede, en post der i mange regnskaber optræder i afsnittet med årets afskrivninger. Ideelt set burde regnskabsstatistikken vise den faktiske salgspris. Den kan imidlertid være vanskelig at se i mange regnskaber, og det må i øvrigt antages, at salgsprisen oftest - især for udtjent materiel - har ligget nærmere den bogførte værdi af det afhændede end anskaffelsesværdien. Under alle omstændigheder har differencerne mellem den faktiske salgspris og det afhændedes bogførte værdi skullet optræde under sekundære indtægter/udgifter, en post der sjældent har været i overensstemmelse med de meget høje værdier for afhændelserne. Det kontor i Danmarks Statistik, der er ansvarligt for regnskabsstatistikken, søger nu at eliminere problemet.

I det omfang afhændelserne har været sat urimeligt højt i de virksomheder, hvor man har haft indberetningsskemaer eller regnskaber, har disse høje tal påvirket normtallene, der benyttes til konstruktion af de tilsvarende regnskabsposter for virksomheder, der alene er kendt fra moms-indberetninger, hvorfor niveauet også er blevet forkert i disse enheder.

I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne har man valgt at benytte regnskabsstatistikens værdier for anskaffelser, men at korrigere værdierne for afhændelser i en række erhverv. Korrektionerne er i investeringssystemet indført på NR-130 niveau uden sektoropdeling. Problemet er i kraft af metoderne til opstilling af udgangsskønnene for de samlede maskininvesteringer og bygge- og anlægsinvesteringer ikke relevant for disse totaler - og dermed BNI -, men alene for erhvervsfordelingen af investeringerne.

Et andet problem er, at nystartede virksomheder sjældent indgår i statistikken på grundlag af indberetningsskemaer eller regnskaber. I sådanne tilfælde er investeringsoplysningerne normalt opstillet ud fra momsoplysninger ved benyttelse af normtal baseret på virksomheder, som i hele perioden har været i normal drift. Man må som tidligere nævnt forvente, at dette medfører en undervurdering af investeringerne i nystartede virksomheder.

Der er søgt korrigeret for denne undervurdering ved hjælp af statistikken for nystartede virksomheder. I denne findes momsstatistikoplysninger for de første 4 kvartaler af hver nystartet virksomheds levetid. Materialet fra statistikken for nystartede virksomheder er

modtaget opdelt på kvartaler, hvad der har gjort det muligt på kvartalsbasis at udskille den del af momsomsætning og køb, der vedrører nystartet virksomhed, og sammenligne den med resten af virksomhederne inden for hver branche på 130-niveauet. Ved denne øvelse kan en virksomhed, der er oprettet i foregående kalenderår altså være udskilt som "nystartet" i fra 1 til 3 kvartaler af det aktuelle år, afhængigt af hvornår den er oprettet, men indgå som ikke-nystartet i resten af året. Det bør ikke medføre væsentlige problemer for beregningen. Det er nu antaget, at den del af momskøbet, som ligger over det "normale" momskøb, der kan beregnes med andelen momskøb/momsomsætning i de ikke-nystartede virksomheder, må betragtes som investering, der ikke er kommet med i regnskabsstatistikens beregninger ud fra normtal. Det er valgt at betragte hele dette tillæg til investeringerne som investering i maskiner, inventar og transportmidler. Afstemningshensyn taler for, at især maskin- og inventarinvesteringerne bør hæves for at undgå en alt for stor andel i private tjenester, og et vigtigt hensyn har været at placere tillæg til regnskabsstatistikens investeringer i erhverv, der faktisk indeholder nystartede enheder.

Det ovenfor nævnte problem vedr. undervurdering er igen ikke af direkte relevans for BNI-opgørelsen, da udgangsskønnet for økonomien som helhed opgøres ud fra bygningsregisterdata for bygningernes vedkommende og fra forsyningssiden for så vidt angår maskiner og inventar

I indberetningsskemaerne til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fremgår det eksplicit, at: "Hvis der i regnskabsåret er indgået nye finansielle leasingkontrakter, skal leasing-genstandens anskaffelsessum medregnes, uanset om denne anskaffelsessum er aktiveret eller ej". Der kan således argumenteres for, at den hidtidige korrektion for finansiell leasing ikke længere er nødvendig i de erhverv, der er dækket af regnskabsstatistikken.

Imidlertid indeholder indberetningsskemaet nogle supplerende spørgsmål til de virksomheder, der har ikke-udløbne finansielle leasingkontrakter. Her spørges dels om regnskabsårets samlede udgifter til finansiell leasing, dels om en opdeling af den ovenfor nævnte anskaffelsessum på fast ejendom, tekniske anlæg og maskiner og andre anlæg, driftsmateriel og inventar. Alle disse spørgsmål er besvaret af ganske få firmaer, hvad der kan efterlade tvivl med hensyn til, hvordan virksomhederne faktisk har behandlet det finansielt leasede materiel.

I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne har man valgt at gå ud fra, at regnskabspraksis bevæger sig i retning af, at finansielt leaset udstyr aktiveres, men at det er en glidende udvikling, og at mange virksomheder faktisk har indberettet deres investeringer i overensstemmelse med deres egen regnskabspraksis. På denne baggrund har man valgt at aftrappe Mellemsystemets leasingkorrektion inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikens område. I 1995 er omposteringen således reduceret til 2/3 af det niveau, der ville fremkomme ved den hidtidige praksis med fuld reduktion for finansielle leasingydelse i de løbende ikke-finansielle driftsudgifter. (I de følgende to år nedsættes korrektionen til hhv. 1/2 og 1/3 af udgangsniveauet fra 1992, der bestod i fuld korrektion. Til støtte for aftrapningen kan anføres, at en sammenligning mellem de beregnede ydelser på finansielle leasingkontrakter og de beregnede *samlede* leasingydelse i regnskaberne, der under alle omstændigheder skal dække operationel leasing, tilsiger en sådan reduktion.

Det er i 1995 som udgangspunkt antaget, at tillægget til investeringerne som følge af anderledes behandling af finansielt leaset udstyr skal være af ca. samme størrelse som korrektionen af bruttoleasingafgifterne. Det forudsætter, at indgåelsen af nye leasingkontrakter vokser pænt over tiden (hvilket ikke bør forveksles med, at behovet for korrektion er aftagende).

Uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik's område er den hidtidige beregning med benchmark i 1992 fortsat uden nedsættelse af leasingkorrektionens størrelse.

5.10.4.5 Andre kilder vedrørende erhverv

For enkelte andre private erhverv foreligger selvstændige kilder til investering. Dette er for tiden tilfældet for branche 110000: Olie og naturgasudvinding. Her bestemmes samtidig den samlede værdi af måltotalmodulkode 2058: Mineralefterforskning, herunder virksomhedernes egenproduktion. Landbrugets investeringer tages fra landbrugsstatistikens oplysninger. I nogle andre tilfælde er de initiale skøn overtaget fra det tidligere beregningssystem til opstilling af investeringer, f.eks. gartneri og skovbrug. Endelig er investeringerne i 651000: Pengeinstitutter, 652000: Realkreditinstitutter mv., 660102: Livs- og pensionsforsikring og 660300: Anden forsikringsvirksomhed fastlagt ved opstillingen af regnskabsstørrelser for disse erhverv. Den endelige værdi for investeringerne i 65-66-brancherne var dog ikke til rådighed ved den initiale opstilling af investeringsmåltotaler for 1995.

5.10.4.6 Bygge- og anlægsinvesteringer fordelt på erhverv

Bygningsinvesteringer inden for offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige selskaber, landbrug og erhverv dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er bestemt i de systemer, der behandler de pågældende investeringer, jfr. ovenfor. Inden for disse områder fastholdes de beregnede investeringer normalt med den beregnede fordeling på nybyggeri og køb - salg af eksisterende bygninger.

Det totale byggeri er bestemt i bygge- og anlægssystemet, idet man her f.s.v. angår offentligt erhvervsmæssigt- og ikke-erhvervsmæssigt byggeri har taget udgangspunkt i investeringsoplysningerne, som de opstilles til beregningssystemet for erhvervsfordelte investeringer. Ved beregningen af produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed ses naturligvis bort fra den del af investeringerne, der vedrører køb og salg af eksisterende bygninger. Investeringen i erhvervet 702009 Boliger fastsættes som den værdi, der er beregnet i bygge- og anlægssystemet.

Tilbage er at fordele resten af det private erhvervsbyggeri på de erhverv, der ikke har regnskabsbaserede måltotaler for byggeinvesteringerne. Til dette formål benyttes oplysninger fra en samkørsel af bygnings- og boligregistret og erhvervsregistret. Her tilvejebringes en oversigt over årets tilgang af etagekvadratmetre for nye erhvervsbygninger fordelt på bygningskategori og NR-130-erhverv.

Værdien af disse etagekvadratmetre beregnes ved benyttelse af gennemsnitpriser for hver bygningsart iflg. bygge- og anlægssystemet, og der tillægges moms i overensstemmelse med de momsregler, der i øvrigt benyttes i nationalregnskabet. I den således

beregnete værdi indgår intet skøn for værdien af erhvervenes eventuelle hovedreparationer. Den beregnede erhvervsfordeling af bygningsværdien benyttes da også først og fremmest til en proportionalfordeling af den restværdi af nybyggeri, der ikke lod sig placere på erhverv ved hjælp af bedre kilder.

Det var ønskeligt, at der på tilsvarende måde kunne opstilles skøn for køb - salg af bygninger af tidligere årgange, men forsøg har vist, at der (i det mindste på det tidspunkt) var for mange uvedkommende årsager til forskelle mellem ultimo- og primo-registret. Især synes det at være et problem, at der stadig opdages en del fejlregistreringer vedrørende de ejendomme, der eksisterede, da registret blev oprettet, og at rettelser af sådanne fejl ikke kan udskilles fra andre årsager til ændringer i erhvervenes bestande af bygninger. Det har heller ikke endnu været muligt at udskille omklassificering af virksomheder fra egentlige anskaffelser/afhændelser af fast ejendom. Af hensyn til fremtidige kapitalapparatberegninger kan spørgsmålet overvejes igen.

Nettokøb og nettosalg af eksisterende bygninger på dansk område bør være lige store. (Alle ejerskifteomkostninger er p.t. i overensstemmelse med bygge- og anlægsberegningerne af praktiske årsager vist sammen med nybyggeriet). Indtil videre er det valgt alene at operere med køb eller salg af eksisterende bygninger i de erhverv, hvor tallene kan baseres på kilder, idet det dog er valgt at placere residualen i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme.

Som for bygninger er anlægsinvesteringerne i offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige virksomheder, landbrug og regnskabsstatistikdækkede erhverv bestemt i de systemer, der behandler de pågældende investeringer. Vi antager her, at der normalt ikke optræder anlægsinvesteringer uden for erhverv, for hvilke investeringen kan opstilles ud fra en specifik kilde. En undtagelse er erhvervet branche 702040 Udlejning af erhvervsejendomme. Hertil henføres residualen af investering/disinvestering i eksisterende anlæg, da det som for bygninger er nødvendigt at overholde restriktionen, at der ikke må opstå eller forsvinde brugte anlæg ved køb og salg mellem erhvervene. Værdien af nyanlæg bestemmes således fra anvendelsessiden, og det er systemerne til opstilling af erhvervsfordelte investeringstal, der leverer de endelige størrelser for anlægsinvesteringerne til beregningen af produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed.

Erhvervsfordelte udgangsskøn for bygge- og anlægsinvesteringer fremkommer som summen af udgangsskønnene for bygninger og anlæg.

5.10.4.7 Transportmiddelinvesteringer fordelt på erhverv

Motor køretøjsfordelinger

I korte træk er metoden følgende: Fra bilstatistikken modtages oplysninger om primo- og ultimo-bestanden af registrerede motor køretøjer ifølge det centrale motor køretøjsregister. Bestandene er opdelt på type af køretøj, størrelseskategori og årgang for første registrering. Endvidere er ved samkørsel med erhvervsregistret føjet NR-130 branchekoder til erhvervenes biler, således at materialet har kunnet opdeles på NR-130 erhverv, hhv. husholdninger, om end med en ufordelt rest, som nationalregnskabskontoret selv må fordele for at få systemet til at stemme. Materialet svarer til det, der benyttes i "bilfordelingssystemet", som anvendes til erhvervsfordeling af de inputs, der er relateret til driften af biler, med den ene ændring, at bestanden opgøres ved årsskifterne, så ændrin-

gen kan opgøres på alle undergrupper. Ud fra antagelser om gns-priserne for de enkelte kategorier samt overlevels- og afskrivningsprofiler beregnes initialfordelinger for ændringer på hvert bil-produktnummer på NR-130 erhverv samt privat konsum. Fra dette udskilles den del af afgang, der må antages at skyldes afgang fra den samlede bestand, og resten antages at være investering/disinvestering. Initialskønnene i basispris forsynes med avancer, afgifter og moms. De justeres, så den beregnede værdi stemmer med værdien af forsyningsoplysningerne, til de afstemte tilgangs- og anvendelsesmatricer (TA'en). Når der summeres over alle biler til investering, fremkommer bilernes bidrag til investeringsmåltotalerne for transportmiddelinvesteringer.

Transportmidler i øvrigt

Forsyning af transportmidler i øvrigt: Jernbanemateriel, containere, skibe og fly.

For øvrige typer af transportmidler, der går til investering, bestemmes forsyningen på produktnummer ud fra de kilder, der benyttes ved opstillingen af tilgangs- og anvendelsesmatricerne (TA'en). TA'ens balancer for skibe og i de seneste år også rullende materiel til jernbaner samt større fly er opstillet som forudbestemte værdier, der bliver fastholdt i forbindelse med afstemningen af TA'en. Her er benyttet oplysninger vedrørende de enkelte leverancer, og i nogle tilfælde er der indført specifikt beregnede lagerændringer (2064-lagerændringer) for at tilvejebringe overensstemmelse mellem tilgangs- og anvendelsesoplysningerne.

Ud fra nogle relativt enkle antagelser med hensyn til, hvilke erhverv der investerer i de forskellige transportmidler og dele mv., dannes disse produkters bidrag til måltotalerne for transportmiddelinvesteringer. Når disse samles med målene for investeringer i motorkøretøjer, fremkommer søjlen af udgangsskøn for måltotalkoden 2052 Investeringer i transportmidler.

5.10.4.8 Investeringer i maskiner og inventar fordelt på erhverv

Igen er investeringerne i offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige selskaber, erhverv der indgår i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, landbrug, olie- og gasudvinding, finansielle tjenester og forsikring for maskiner, inventar og transportmidler under ét fastlagt udfra regnskabsoplysningerne jf. ovenfor. For hvert af disse erhverv kan opstilles mål for måltotalmodulkode 2050 Investering i maskiner og inventar ved at fratække de beregnede udgangsskøn for måltotalmodulkode 2052 Investering i transportmidler.

Tilbage er så en række erhverv, for hvilke der ikke findes regnskabsoplysninger vedrørende investeringer i maskiner og inventar. Her er et første skøn beregnet som et tillæg til de opstillede mål for investeringer i bygninger, anlæg og transportmidler. Disse tillæg er justeret i lyset af erhvervenes beskæftigelse, og der er set på, hvilken andel investeringerne udgør af værditilvækst og overskud af produktionen/blandet indkomst.

5.11 Anskaffelser minus afhændelser af immaterielle faste aktiver

5.11.1 Overblik

De faste bruttoinvesteringer i immaterielle aktiver omfatter de tre arter, der er vist i tabel 120. Det fremgår, at software er helt dominerende blandt de immaterielle faste aktiver.

Tabel 120 Faste bruttoinvesteringer i immaterielle aktiver fordelt på arter

Art	Mill. kr.
Efterforskningsboringer	271
Software og store databaser	14.978
<i>heraf</i>	
Købt software mv.	8.689
Egenproduceret software mv.	6.290
Originalværker inden for underholdning, kultur	1.193
I alt	16.442

5.11.2 Efterforskningsboringer

Udgifter til mineralefterforskning vedrører i Danmarks tilfælde indtil videre kun efterforskningsboringer vedrørende olie- og gasfelter i Nordsøen. Alle koncessionshavere skal aflevere regnskaber til de danske tilsynsmyndigheder indeholdende oplysninger om bl.a. efterforskningsudgifter. Nationalregnskabsopgørelsen er baseret på disse fuldstændigt dækkende regnskabsoplysninger.

5.11.3 Software og store databaser

5.11.3.1 Købt software og store databaser

I det danske nationalregnskab opgøres investeringerne i købt software fra tilgangssiden ved anvendelse af product-flow metoden. Der findes ikke for nærværende pålidelige og dækkende opgørelser fra anvendelsessiden. De få indikationer der findes fra anvendelsessiden, fx i virksomhedsregnskaber, antyder helt urealistisk lave værdier, hvilket givetvis hænger sammen med, at virksomheder af forsigtighedshensyn kun undtagelsesvis aktiverer softwareudgifter, medmindre den pågældende software allerede er præinstalleret og dermed en del af den samlede udgift til indkøbt hardware.

For året 1995 er værdien af økonomiens samlede investeringer i købt software og store databaser beregnet som 70 procent af den indenlandske momsomsætning i DK-NACE erhvervet 722000 Levering af programmel og konsulentbistand i forbindelse med software. De resterende 30 procent af den indenlandske momsomsætning i erhvervet antages at vedrøre omsætningskomponenter, der ikke skal aktiveres, primært konsulenttjenester i forbindelse med løbende drift af edb-systemer samt løbende reparation og vedligeholdelse.

I det endelige nationalregnskab for 1996 er investeringerne i købt software og store databaser opgjort fra tilgangssiden til 7.092 mill. Fra og med referenceåret 1996 foreligger en ny stærk statistisk kilde, nemlig produktstatistikken for IT-erhvervene, der giver en detaljeret produktopdeling af omsætningen i disse erhverv og muliggør en mere eksakt opgørelse fra tilgangssiden. I artiklen Esben Dalgaard: "Estimating Gross Fixed Capital Formation in Software", Proceedings from the Workshop on the Implementation of ESA95: Achieving Comparability in Practice, Copenhagen June 7-9 1999, pp. 167-183, Statistics Denmark and Eurostat 1999 (Bilag 9), er det ud fra den nye produktstatistik vist, at afhængigt af de antagelser, der gøres om arten af konsulenttjenester og software-salg gennem engroshandelen mv., er det a priori plausible interval for den værdi, der skal føres til investering, mellem 6.466 mill. og 9.974 mill.

Den øvre intervalgrænse forudsætter, at 100 procent af konsulenttjenesterne i NACE 7220 aktiveres, og at hele den indenlandske omsætning af software i engroshandel går til investering, hvilket givetvis er for meget. Den nedre grænse bygger tilsvarende på den forudsætning, at en tredjedel af konsulenttjenesterne og det indenlandske salg fra engroshandel aktiveres. I begge tilfælde indgår det indenlandske salg af produktet "software" fra de egentlige IT-erhverv, dvs. erhvervene i produktstatistikken bortset fra handelserhvervene, med hundrede procent i det beregnede beløb til investering. Dette beløb udgjorde i 1996 4.493 mill. Værdien for investering i købt software i det endelige nationalregnskab for 1996 kan fortolkes som forenelig med en antagelse om, at ca. halvdelen af konsulenttjenesterne er installationsomkostninger mv., der skal aktiveres, og den anden halvdel løbende driftsudgifter.

5.11.3.2 Egenproduceret software

Den egenproducerede software mv. udgør i 1995 42 % af de samlede software- og databaseinvesteringer.

Ligesom købt software og store databaser beregnes egenproduktionen heraf fra tilgangssiden nærmere bestemt ud fra den lønsum, der i hvert af nationalregnskabets 130 erhverv anses for at vedrøre egenproduktion af software.

Lønsummen opgøres ud fra Danmarks Statistiks lønstatistik, dvs. statistiksystemet til belysning af lønniveauer og lønudviklinger fordelt på stillingskategorier. Statistikken dækker alle arbejdssteder med 10 eller flere ansatte. Der foretages ingen opregning for lønsummen i små enheder med færre end 10 ansatte, idet det anses for usandsynligt, at egenproduktion af software skulle forekomme i nævneværdigt omfang på sådanne små arbejdssteder.

Udgangspunktet er lønsummen ifølge lønstatistikken til ansatte i DISCO-gruppe 213 Edb-planlægning, systemprogrammering. DISCO er den internationale stillingsnomenklatur. Det antages altså, at lønsummen til den højest uddannede kategori af edb-specialister er det bedst mulige estimat for lønsummen i forbindelse med egenudvikling af software og store databaser. Det er klart, at selv de højest uddannede edb-specialister i et vist omfang beskæftiger sig med andet end egenproduktion af software og store databaser. Denne aktivitet anses altså implicit at gå op mod den del af lønsummen til lave- og rekvalificeret, driftsorienteret edb-personale, der vedrører egenproduktion af software og store databaser og som omvendt bør medtages.

Værdien af den egenproducerede software beregnes for alle erhverv som DISCO 213 lønsummen multipliceret med en mark-up faktor på 2,46. Lønsummen opregnes altså med 146 procent. Faktoren er fastsat ud fra regnskabsrelationerne i den skattebaserede regnskabsstatistik for den relevante erhvervsgruppe. Den dækker forbrug i produktionen (inkl. overheadomkostninger på firmaniveau), forbrug af fast realkapital, andre produktionsskatter netto samt nettooverskud af produktionen. Faktoren er indtil videre fast, men vil blive taget op til revision for referenceåret 1999, hvor den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udvidet til at omfatte DK-NACE erhvervet 7220.

5.11.4 Originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Der foreligger, som man vel ville forvente, ingen statistiske kilder til belysning af værdien af de i et givet år fremstillede originalværker. Nationalregnskabets beregning er derfor baseret på økonomisk teori der tilsiger, at værdien af de nævnte originalværker er lig den tilbagediskonterede værdi af de fremtidige royaltyindtægter, originalværkerne afkaster. Denne værdiansættelse anbefales ligeledes i de internationale manualer.

Problemet er, at de fremtidige royaltyindtægter ifølge sagens natur ikke er kendte. I Danmarks tilfælde er man imidlertid i den nok i international sammenhæng heldige situation, at de løbende royaltyindtægter foreligger oplyst hvert år i kulturstatistikken. I nationalregnskabet fastsættes værdien af de i år t skabte originalværker som værdien af de af kunstnerne modtagne royalties i år t. Rationalet bag denne simple konvention er følgende: I mangel på viden om de fremtidige royaltyindtægter antages det, at royalties på langt sigt reelt vokser noget stærkere end økonomien som helhed, idet fritidsaktiviteter har en indkomstelasticitet over én. Nærmere bestemt antages den fremtidige reale vækstrate at være lig med realrenten, som ligeledes normalt overstiger økonomiens vækstrate. Under disse antagelser kan ligevægtsværdien af de i et givet år skabte originalværker opgøres som royaltyindtægterne i dette år.

Den således beregnede værdi udgør i 1995 1.193 mill. kr.

5.12 Forøgelse af værdien af ikke-producerede ikke-finansielle aktiver

Denne kategori af produkttransaktioner omfatter to grupper:

- P.5131 Væsentlige forbedringer af ikke-producerede ikke-finansielle aktiver
- P.5132 Omkostninger ved overdragelse af ejendomsretten til ikke-producerede ikke-finansielle aktiver

P.5131

Denne investeringskategori omfatter i Danmarks tilfælde kun landbrugets grundforbedringsarbejder (dræning o.l.), som foreligger oplyst i Landbrugsstatistikken. Værdien heraf udgjorde i 1995 103 mill. kr. Denne investeringskomponent beregnes sammen med anlægsinvesteringerne og er dækket af de ovenfor i tabel 117 viste private anlægsinvesteringer.

P.5132

Under denne overskrift er der tale om overdragelsesomkostninger (ejendomsmæglere, advokater, stempelafgifter, offentlige salgsindtægter vedrørende domstole) vedrørende jord og naturressourcer mv. Da overdragelsesomkostningerne ved jord sjældent kan opgøres uafhængigt af overdragelsesomkostningerne vedrørende de på jorden værende bygninger og anlæg, vises de samlede overdragelsesomkostninger vedrørende jord og fast ejendom som en del af de faste bruttoinvesteringer i bygninger og anlæg, som beskrevet i afsnit 5.10. De overdragelsesomkostninger vedrørende jord og fast ejendom, der indgår i opgørelsen af de faste bruttoinvesteringer i 1995 er vist i tabel 121.

Tabel 121 Overdragelsesomkostninger indeholdt i de faste bruttoinvesteringer

Art	Mill. kr
Domstole, offentlige salgsindtægter	98
Stempelafgifter	571
Advokater	1.824
Ejendomsmæglere	2.850
I alt	5.343

5.13 Lagerændringer**5.13.1 Nationalregnskabsprincipper kontra principperne i virksomhedsregnskaber**

Principperne i den nationalregnskabsmæssige behandling af lagerændringer i forhold til opgørelsen af lagerændringer i virksomhedsregnskaber er allerede tidligere gennemgået i denne kilde- og metodedokumentation nemlig i afsnittene 1.3.9.1.4 og 3.3.1.2. Følgende afsnit vil derfor indskrænke sig til en mere teknisk dokumentation samt et eksempel på nationalregnskabsmæssige lagerberegninger. Som tidligere nævnt er det for en korrekt opgørelse af BNP afgørende at kunne opsplitte ændringen i lagerbeholdningen (opgjort til markedspris på de respektive tidspunkter) fra primo- til ultimostatus i den del, der er nationalregnskabsmæssige produkttransaktioner, og den del der er omvurderinger (plus evt. en del vedr. andre mængdemæssige ændringer). I nationalregnskabet posteres lagerændringerne (produkttransaktionerne) på kapitalkontoen, mens omvurderingerne posteres på omvurderingskontoen. Endvidere er det vigtigt at sikre konsistensen mellem opgørelsen af lagerændringer på erhvervsniveau på den ene side og ud fra særlige oplysninger om enkeltprodukter på den anden.

Problemstillingen er helt analog til opsplittningen af ændringerne i finansielle statuskonti mellem primo perioden og ultimo perioden i finansielle transaktioner, andre mængdemæssige ændringer (fx tab på lån) og omvurderinger. I det finansielle nationalregnskab er opsplittningen essentiel for en korrekt opgørelse af finansielle transaktioner og dermed sektorernes fordringserhvervelse, netto fra den finansielle side.

5.13.2 Lagerbeholdninger primo og ultimo

Opgørelsen af lagerændringerne kan opdeles i:

- ændringer der opgøres på grundlag af årets ændring i lagerbeholdningerne iflg. regnskaber. Disse lagerændringer optræder på måltotalmodulkoderne 2060 (råvarelagre), 2061 (engroshandelslagre), 2062 (detailhandelslagre) og 2065 (lagre af færdigvarer og produkter under forarbejdning).
- ændringer der løbende beregnes på grundlag af særlige oplysninger vedrørende lagerforskydninger for enkeltvarer, principielt på måltotalmodulkode 2063.

Ændringer, der beregnes ud fra speciel information vedrørende det enkelte år, eller som indføres i forbindelse med selve afstemningen, placeres på måltotalmodulkode 2064.

5.13.3 Regnskabsmaterialet bag beregningen af erhvervsfordelte lagerbeholdninger

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

For året 1995 afløses den gamle regnskabsstatistik for industri af den nye, generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, hvis dækningsområde med tiden skal udvides til at dække stadig flere af de private byerhverv. I 1995 dækkede den nye regnskabsstatistik den tidligere industristatistik's område, dvs. DK-NACE-erhvervene i hovedgrupperne fra 14 til 36, endvidere bygge- og anlægsvirksomhed i hovedgruppe 45 samt detailhandel undtagen med biler mv. plus reparationsvirksomhed i hovedgruppe 52.

Den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik adskiller sig endvidere fra den gamle regnskabsstatistik for industrien ved at være fuldt dækkende inden for sit område, hvilket indebærer, at den inkluderer alle fremstillingsbranchernes mindre virksomheder ("håndværket" i de tidligere beregninger), herunder også de tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstillingsvirksomhed. Allerede ved overgangen til DK-NACE-erhverv i regnskabsstatistik for industrien 1993, var dækningen udvidet til at dække forlagsvirksomhed, bortset fra udgivelse af lydoptagelser 221110-221340 samt 221500. Den generelle, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra 1995 dækker herudover 158120 Bagerforretninger, 221400 Udgivelse af lydoptagelser, 285100 Overfladebehandling af metal, 285200 Maskinforarbejdning på kontraktbasis, 291120 Rep. af skibsmotorer, reparation af maskiner til land- og skovbrug, 316220 Elektromekaniske værksteder, 361120 Møbepolstrervirksomhed og 361490 Møbellakering mv. Endvidere dækkes nu genbrugsbrancherne 371000 og 372000.

I regnskabsstatistikken tildeles alle statistikkens firmaer og arbejdssteder de regnskabsstørrelser, der fremgår af indberetningsskemaerne subsidiært skatteregnskaberne for ikke-stikprøvedækkede firmaer. I de tilfælde, hvor man ikke har enten indberetningsskemaer eller skatteregnskaber, beregnes de uoplyste regnskabsstørrelser ved hjælp af "normtal", der er opstillet ud fra enheder, hvor disse oplysninger er kendt. Det gælder således et stort antal små enheder, der alene kendes fra momsstatistikken. Regnskabsstatistikens lagerbeholdninger dækker således gennem opregning alle firmaer og arbejdssteder i regnskabsstatistik-erhverv, og der bør ikke være behov for yderligere op-

regninger af tallene. Sammenhængen mellem lagerposterne i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og Mellemsystemets koder fremgår af tabel 122.

Tabel 122 Sammenhængen mellem spørgeskemabaseret regnskabsstatistik og Mellemsystemet

Post i RS	Tekst	MLS-kode	
		Primo	Ultimo
43.	Råvarer, hjælpematerialer, brændsel og emballage	5060	6060
44.	Varer under fremstilling	5065	6065
45.	Færdigvarer, heraf		
	87./88. Handelsvarer	5061/5062	6061/6062
	Rest: Færdigvarer	5065	6065
46	Igangværende arbejder for fremmed regning	5065	6065

Under bearbejdningen af primærstatistikken afsløres en række problemer f.eks. i form af dårlig korrespondance mellem fremstilling/handelsaktivitet og forekomsten af færdigvare- og handelsvarelagre. I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne foretages en (automatisk) omplacering af øjensynligt forkert placerede lagre i sådanne enheder. Lagerbeholdningerne fra den således reviderede regnskabsstatistik overføres herefter til Mellemsystemet.

Skatteregnskabsstatistikken

For året 1995 er først og fremmest de vigtige engroshandelslagre statistisk dækket via denne regnskabsstatistikkilde. Da inddata til Skatteregnskabssystemet alene indeholder oplysninger om ultimo-lagrene, er det nødvendigt at basere primo-beholdningerne på ultimo-størrelserne fra det foregående år. Det kan ikke undgås, at man herved kommer her ud for utroværdige udviklinger i enkeltbranchers lagerbeholdninger, hvilket oftest kan skyldes ændret afgrænsning eller branchepacering af enheder fra det ene år til det andet. Da det ikke i Skatteregnskabssystemet er muligt at spore sådanne udviklinger tilbage til enkeltvirksomheder, er det nødvendigt at indføre en række skønsmæssige rettelser i fordelingerne af primolagrene, fortrinsvis i form af omflytninger mellem erhverv eller mellem sektorer inden for det enkelte erhverv. De rettede lagerbeholdninger afleveres til Mellemsystemet på sædvanlig form.

Erhvervsspecifik regnskabsstatistik

I det omfang, der beregnes lageroplysninger i A-mapper, beregnes de nationalregnskabsmæssige lagerforskydninger fordelt på produkter uden for det centrale lagerberegningssystem. De resulterende samlede lagerforskydninger overføres alene til Mellemsystemet på koderne for lagerforskydninger, dvs. 206x. Der indlægges ikke lagerbeholdninger i systemet. I 1995 er det alene 2063-lagerforskydninger i landbruget, 011109, der overføres til mellemsystemfilen. Der ses altså bort fra eventuelle lagerændringer i andre erhverv, hvor beregningerne er baseret på erhvervsspecifik regnskabsstatistik, medmindre de indgår i 2063- eller 2064-lagre.

5.13.4 Varefordeling af Mellemsystemets lagre

Mellemsystemprogrammet samler oplysninger om erhvervenes lagerbeholdninger på DK-NACE-erhverv/sector- og Mellemsystemkoder. Beregningen af Mellemsystemets lagerforskydninger forudsætter at primo- og ultimolagrene opgøres i årets gennemsnitspriser, hvilket kræver en fuldstændig varefordeling af lagerbeholdningerne. Systemet til varefordeling indgår derfor som en del af systemet til opstilling af Mellemsystemet, ud over at være en del af systemet til fordeling af regnskabsstørrelser på produkter.

I nationalregnskabet kan der principielt optræde råvarelagre i alle erhverv og ikke blot i fremstillingsvirksomhed, og altså specielt også i handel, bygge- og anlægsvirksomhed og tjenesteerhverv. I modsætning hertil optræder færdigvarelagrene p.t. alene i fremstillingsvirksomhed, mens handelsvarelagre som følge af aktivitetsdefinitionen af handels-erhvervene alene optræder i engros- og detailhandelserhvervene. Mellemsystemets lagerbeholdninger foreligger opdelt på sektorer.

Princippet for opdeling af erhvervenes lagertotaler på produkter er, at denne sker ud fra produktsammensætningen i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for det foregående år. Hovedreglen er, at der til hver af Mellemsystemets lagertotaler knyttes en søjle eller en kombination af søjler fra tilgangs- og anvendelsesmatricen (TA'en) fra det foregående år. Fra hver af disse søjler udvælges de produkter, der kan indgå i de pågældende lagre, dvs. at negative TA-værdier (skrot, disinvestering el. negativt konsum) udelades, og at f.eks. tjenester, annonceudgifter og elektrisk strøm ikke indgår i fordelingsgrundlaget. Til brug for fordelingen af engros- og detailhandelslagre udtages alene de af TA-søjlerne records, der indeholder hhv. engros- og detailavancer. Hver lagertotal på DK-NACE-erhverv/Sektor fordeles herefter på produkter proportionalt med de udvalgte værdier fra en TA- søjle eller med sammenvejede værdier fra flere TA- søjler.

Varefordelingen af Mellemsystemets lagertotaler foregår på MLSkode/DK-NACE-erhverv/Sektor- niveau, mens tilgangs- og anvendelsesmatricerne (Ta'erne) alene indeholder opdelinger på produktnummer/måltotalmodulkode/erhvervh. Ved fordelingen af råvare- og færdigvarelagre gennemføres beregningen ud fra en TA for det foregående år, som er blæst op til at indeholde fordelinger for alle DK-NACE erhverv, idet NR-erhvervets fordeling benyttes for alle delerhverv. For såvel færdigvare-, råvare- som handelsvarelagre benyttes samme varefordeling for hver sektor, der er repræsenteret i erhvervet.

Totaler for færdigvarelagre fordeles som erhvervets produktion i basispriser. Totalerne for råvarer fordeles som erhvervets input i køberpris eksklusive moms. Engroshandels-

varelagre fordeles som hovedregel ved hjælp af outputsammensætningen i basispris for erhverv, der typisk må antages at producere de pågældende handelsvarer. Der er dog en række brancher, hvis handelslagre ikke lader sig fordele på denne måde, og for de fleste af disse er der besluttet nogle faste fordelinger på varer. Detailhandelslagre fordeles tilsvarende ved hjælp af sammensætningen af basispris plus engrosavance for konsumgrupper, idet de enkelte konsumgrupper sammenvejes med en nøgle, som svarer til nøglen mellem detailhandelsbrancher og konsumgrupper, der benyttes i forbrugs- og detailavancesystemerne.

Tabel 123 Oversigt over fremgangsmåden ved varefordeling af lagre

Lagertype:	MLS-koder i NR-erhvervene Værdiniveau	Fordeles som foreg.	Års TA
Færdigvarelagre	5065 /6065 basispris	Alle	NR-erhvervets output
Råvarelagre:	5060 / 6060 køberpris	Alle	NR-erhvervets forbrug i prod. ekskl.moms
Engroshandelslagre:	5061 / 6061 basispris Integreret i fremst. basispris Integreret i B&A basispris 501010-501020, 512100-513100, 513700-513890 515100	Hovedregel	Output i NR-erhverv iflg.nøgle. Output i NR-branche Input i NR- branche/r iflg.nøgle. Faste fordelinger på produktnr. Antages dækket af energisystem
Detailhandelslagre:	5062 / 6062 basispris +	Alle undt.524890	Konsumgruppe/r ifølge nøgle engrosavance

De nøgler, der benyttes ved fordelingerne, foreligger dokumenteret internt i form af et teknisk dokumentationsnotat.

For en række erhverv benyttes ikke erhvervsmåltotaler for lagerbeholdningerne. Det gælder først og fremmest landbrug og erhverv, der udelukkende består af offentlig forvaltning og service. For landbrugets vedkommende er lagerforskydningerne dækket af den særlige beregning af landbrugslagre (2063-lagre) på vareniveau.

5.13.5 Beregning af nationalregnskabsmæssige lagerforskydninger

(Virksomheds)regnskabsmæssige lagerændringer fremkommer for hver lagertype som værdien af ultimolageret minus værdien af primolageret, opgjort efter virksomhedernes egne regnskabsprincipper, hvad der indebærer at primo- og ultimolager opgøres i forskellige prisniveauer. I nationalregnskabet bør lagerændringer opgøres i årets gennemsnitspriser. Ideelt set burde lagrenes udvikling følges gennem året, og alle ændringer burde skilles i omvurderinger (holding gains) og nationalregnskabsmæssig lagerændring. Normalt kan en rimelig approksimation til den korrekte lagerændring tilvejebringes ved at værdien af både primo- og ultimolager omregnes til årets gennemsnitspriser ved hjælp af forholdet mellem årets gennemsnitspris og prisen på tidspunktet for lageropgørelsen. Den nationalregnskabsmæssige lagerforskydning dannes som forskellen mellem ultimo- og primolager opgjort i årets gennemsnitspriser (idet der ses bort fra sporadiske op- eller nedskrivninger af lagerværdier som følge af andre forhold end prisændringer).

Den benyttede metode er uændret i forhold til benchmarkårene 1988-92. De prisindeks, der benyttes ved omregning af lagerbeholdningerne til årets gennemsnitspriser er nu overalt de såkaldte NF-indeks, der findes for alle lagerberegningernes produktnumre og overvejende er opstillet ud fra engrosprisindekset. Som årsskifteindeks benyttes $2/3 * \text{decemberindeks} + 1/3 * \text{følgende januarindeks}$. Der gøres ingen forsøg på forskellig behandling af lagre opgjort efter forskellige regnskabsprincipper.

Omregningen af primo- og ultimolagre til årets gennemsnitpriser gennemføres for alle kombinationer af produktnummer/måltotalmodulkode/DK-NACE erhverv/Sektor efter opdelingen af lagertotalerne på produkter. Den nationalregnskabsmæssige lagerændring beregnes som ultimolager - primolager for hver enkelt af disse kombinationer.

Varer, der optræder i 2063-lagre, og energivarer indgår også i produktfordelingen af råvarelagre, idet regnskabernes lagerbeholdninger omfatter disse lagre. Ved opstillingen af TA'ens lagerændringssøjler forudsættes disse varer fuldt dækkede af 2063-lagerændringen, hvorfor de udelades fra de øvrige lagerændringer. Derimod indgår de naturligvis i Mellemsystemets størrelser for nationalregnskabsmæssige lagerændringer på MLS-erhverv/Sektor.

Forskellen mellem MLS-erhvervenes (dvs. de detaljerede DK-NACE erhvervs) nationalregnskabsmæssige og regnskabsmæssige lagerændring overføres til Mellemsystemet som "priskorrektion" på MLS-koderne 2098 vedrørende råvarelagre og 2099 vedrørende handelsvarelagre. Posterne benyttes her til at danne overgangen fra regnskabsmæssigt til nationalregnskabsmæssigt forbrug i produktionen og forbrug af handelsvarer.

Tabel 124 Sammenligning af regnskabsstatistikens beholdningsændringer og de nationalregnskabsmæssige lagerændringer på DK-NACE erhverv: Eksempler

MLS-kode	DK-NACE	Sektor	Primo 1000 kr.	Ultimo 1000 kr.	Diff. 1000 kr.	Lagerforøgelse 1000 kr.	Priskorrektion 1000 kr.
2060	014110	S11	24.999	31.160	6.161	4.870	-1.291
2060	014110	S14	78.513	95.341	16.828	12.846	-3.982
2060	014120	S11	7.536	7.733	197	-144	-341
2060	014120	S14	5.062	5.580	518	278	-240
2060	014190	S11	8.281	28.421	20.140	19.241	-899
2060	014190	S14	948	1.533	585	527	-58
2060	014200	S11	29.446	26.626	-2.820	-4.066	-1.246
2060	014200	S14	8.494	11.457	2.963	2.506	-457
2060	020100	S11	12.994	28.647	15.653	15.477	-176
2060	020100	S14	68.265	62.140	-6.125	-6.870	-745
2060	020200	S11	3.382	9.667	6.285	6.235	-50
2060	020200	S14	1.648	1.787	139	121	-18
2060	050100	S11	24.792	16.468	-8.324	-9.754	-1.430
2060	050100	S14	2.514	5.450	2.936	2.705	-231
2060	050200	S11	220.974	220.227	-747	-15.246	-14.499
2060	050200	S14	65.536	68.472	2.936	-1.434	-4.370
2060	103000	S11	10.322	10.004	-318	-446	-128
2060	103000	S14	57	54	-3	-2	1
2060	120000	S11	50	46	-4	-7	-3
2060	141110	S14	170	157	-13	-10	3
2060	141120	S11	50	46	-4	-7	-3
2060	141120	S14	23	13	-10	-11	-1
2060	141200	S11	45.127	52.576	7.449	6.817	-632
2060	141200	S14	1.221	1.070	-151	-163	-12
2060	142100	S11	36.947	39.672	2.725	2.248	-477
2060	142100	S14	4.322	3.986	-336	-381	-45
2060	142200	S11	597	553	-44	-49	-5
2060	142200	S14	217	201	-16	-15	1
2060	143000	S11	11.527	10.674	-853	-978	-125
2060	144000	S11	12.583	12.891	308	154	-154
2060	145000	S11	27.469	25.435	-2.034	-2.351	-317
2060	151110	S11	623.533	420.558	-202.975	-221.594	-18.619
2060	151110	S14	221	241	20	15	-5

Table 125 Eksempel på lagerberegning. Råvarelagre i DK-NACE erhverv 050200: Dambrug og fiskeavl fordelt på sektorer (fortsættes)

PRO-DUKTNR	NR 130 ERHV	DK-NACE ERHV	SEKT	PRIMO	ULTIMO	ÅRSGNS	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	PRIS-KORR
030101	050000	050200	S11	92,49	89,96	89,96	7.564	7.539	-25	7.357	7.539	182	207
030103	050000	050200	S11	99,77	96,13	97,34	416	414	-2	406	419	13	15
050800	050000	050200	S11	80,76	99,43	96,29	275	274	-1	328	265	-63	-62
051103	050000	050200	S11	90,86	107,34	104,82	52.910	52.732	-178	61.039	51.493	-9.546	-9.368
051105	050000	050200	S11	93,4	90,26	90,78	12.193	12.152	-41	11.851	12.222	371	412
230903	050000	050200	S11	98,77	100,74	99,11	49.774	49.605	-169	49.945	48.802	-1.143	-974
271005	050000	050200	S11	71,89	70,4	72,27	739	736	-3	743	756	13	16
271007	050000	050200	S11	79,24	77,18	77,18	64	64	0	62	64	2	2
271011	050000	050200	S11	86,7	87,45	85,1	34	34	0	33	33	0	0
271012	050000	050200	S11	77,43	84,14	78,37	56.984	56.792	-192	57.676	52.896	-4.779	-4.587
271019	050000	050200	S11	104,2	104,11	97,35	29	29	0	27	27	0	0
271021	050000	050200	S11	107,6	110,22	109,99	10.842	10.805	-37	11.085	10.782	-302	-265
271101	050000	050200	S11	86,75	85,66	77,02	169	169	0	150	152	2	2
283905	050000	050200	S11	96	101,33	98,33	85	84	-1	87	82	-6	-5
391703	050000	050200	S11	112,2	127,34	122,39	122	122	0	133	117	-16	-16
391707	050000	050200	S11	99,31	110,94	107,14	389	387	-2	420	374	-46	-44
391711	050000	050200	S11	110,1	119,28	118,6	133	133	0	143	132	-11	-11
391713	050000	050200	S11	104,3	109,32	107,08	54	54	0	55	53	-3	-3
391900	050000	050200	S11	105,6	111,75	109,48	22	22	0	23	22	-1	-1
392301	050000	050200	S11	97,49	106,15	104,78	3.323	3.312	-11	3.571	3.269	-302	-291
392303	050000	050200	S11	109,6	104,06	116,32	25	24	-1	27	27	0	1
392313	050000	050200	S11	113,8	115,33	119,2	11.612	11.573	-39	12.160	11.961	-198	-159
560705	050000	050200	S11	132,1	121,78	130,93	4.734	4.718	-16	4.692	5.072	380	396
560801	050000	050200	S11	98,49	98,16	97,93	5.092	5.075	-17	5.063	5.063	0	17
560805	050000	050200	S11	98,45	98,14	97,91	271	270	-1	270	269	0	1
560900	050000	050200	S11	99,86	99,02	98,41	94	94	0	93	93	1	1
950700	050000	050200	S11	79,85	74,15	74,62	3.025	3.014	-11	2.827	3.033	206	217
	050000	050200	S11				220.974	220.227	-747	230.266	215.017	-15.246	-14.499

PRO-DUKTNR	NR 130 ERHV	DK-NACE ERHV	SEKT	PRIMO	ULTIMO	ÅRSGNS	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	PRIS-KORR
030101	050000	050200	S14	92,49	89,96	89,96	2.243	2.344	101	2.182	2.344	162	61
030103	050000	050200	S14	99,77	96,13	97,34	123	129	6	120	131	11	5
050800	050000	050200	S14	80,76	99,43	96,29	81	85	4	97	82	-14	-18
051103	050000	050200	S14	90,86	107,34	104,82	15.693	16.395	702	18.103	16.010	-2.093	-2.795
051105	050000	050200	S14	93,4	90,26	90,78	3.616	3.778	162	3.515	3.800	285	123
230903	050000	050200	S14	98,77	100,74	99,11	14.763	15.423	660	14.813	15.173	361	-299
271005	050000	050200	S14	71,89	70,4	72,27	219	229	10	220	235	15	5
271007	050000	050200	S14	79,24	77,18	77,18	19	20	1	19	20	1	0
271011	050000	050200	S14	86,7	87,45	85,1	10	11	1	10	11	1	0
271012	050000	050200	S14	77,43	84,14	78,37	16.901	17.658	757	17.104	16.446	-658	-1.415
271019	050000	050200	S14	104,2	104,11	97,35	9	9	0	8	8	0	0
271021	050000	050200	S14	107,6	110,22	109,99	3.215	3.359	144	3.287	3.352	65	-79
271101	050000	050200	S14	86,75	85,66	77,02	50	52	2	44	47	2	0
283905	050000	050200	S14	96	101,33	98,33	25	26	1	26	25	0	-1
391703	050000	050200	S14	112,2	127,34	122,39	36	38	2	39	37	-3	-5
391707	050000	050200	S14	99,31	110,94	107,14	115	120	5	124	116	-8	-13
391711	050000	050200	S14	110,1	119,28	118,6	40	41	1	43	41	-2	-3
391713	050000	050200	S14	104,3	109,32	107,08	16	17	1	16	17	0	-1
391900	050000	050200	S14	105,6	111,75	109,48	7	7	0	7	7	0	0
392301	050000	050200	S14	97,49	106,15	104,78	985	1.030	45	1.059	1.017	-42	-87

392303	050000	050200	S14	109,6	104,06	116,32	7	8	1	7	9	2	1
392313	050000	050200	S14	113,8	115,33	119,2	3.444	3.598	154	3.606	3.719	112	-42
560705	050000	050200	S14	132,1	121,78	130,93	1.404	1.467	63	1.392	1.577	186	123
560801	050000	050200	S14	98,49	98,16	97,93	1.510	1.578	68	1.501	1.574	73	5
560805	050000	050200	S14	98,45	98,14	97,91	80	84	4	80	84	4	0
560900	050000	050200	S14	99,86	99,02	98,41	28	29	1	28	29	1	0
950700	050000	050200	S14	79,85	74,15	74,62	897	937	40	838	943	105	65
	050000	050200	S14				65.536	68.472	2.936	68.288	66.854	-1.434	-4.370

5.13.6 Lagre beregnet ud fra vareoplysninger - 2063-lagre og energilagre

Særlige 2063-lagre beregnes for et lille antal af nationalregnskabet's produktnumre. Det er udelukkende lagre af landbrugets produkter samt nogle enkelte forarbejdede landbrugsprodukter, der løbende beregnes ud fra oplysninger om enkeltvarer (når bortses fra lagerforskydninger, der i overensstemmelse med traditionen placeres under måltotalmodulkode 2064).

Tabel 126 Lagerforøgelser opstillet ud fra vareoplysninger

KODE: 2063 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. moms
Hornkvæg, levende, ej til avl	V010203	2063	-16.200
Svin, levende	V010300	2063	-51.700
Kød af hornkvæg, fersk/kølet	V020100	2063	63.878
Fjerkræ, sp. affald fersk/køl	V020701	2063	9.690
Ost	V040601	2063	40.873
Hvede, blandsæd af hvede og rug	V100100	2063	-427.173
Rug	V100200	2063	244.846
Byg	V100300	2063	701.176
Havre	V100400	2063	-6.636
Majs	V100500	2063	-3.225
Pelsskind a mink, bæver, ræv, sæl	V430101	2063	19.265
Lagerforøgelse, spec. varer	I alt	2063	574.794

Beregningen af 2063-lagerændringer baseres på oplysninger om lagerbeholdninger i *fysiske enheder* i modsætning til den generelle metode, der bygger på oplysninger om *værdien* af lagerbeholdninger på erhvervsniveau.

Lagerforskydninger for de varer, der indgår i energisystemet, beregnes i kontoret Miljø og Energi i forbindelse med opstillingen af energibalancer. Udgangspunktet er her oplysninger fra Energistyrelsen om mængder og priser for de enkelte varer. Det er lagerforskydningerne opdelt på produkter, der modtages fra kontoret Miljø og Energi, og det fremgår ikke, hvor de pågældende lagre og forskydninger befinder sig i erhvervene. Som for 2063-lagerændringernes vedkommende er 2064-lagerændringerne baseret på oplysninger om fysiske mængder.

Tabel 127 Lagerforøgelser fra energisystemet

KODE: 2064 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. moms
Stenkul samt stenkulsbriketter	V270100	2064	459.640
Koks og halvkoks af stenkul	V270400	2064	-5.090
Jordolie og rå olier	V270900	2064	94.715
Jetpetroleum a middelsvær olie	V271001	2064	12.021
Flyvebenzin og motorbenzin	V271005	2064	105.456
Farvet benzin	V271007	2064	-171
Let olie, specialbenzin	V271009	2064	-46.440
Petroleum, middelsvære olier	V271011	2064	13.474
Gasolie, undt. t. behandling v. processer	V271012	2064	-642.269
Brændselolier ej til omdannelse	V271019	2064	-79.269
Brændselolie mv. til behandl.	V271023	2064	212.451
Naturgas, propan, butan mv.	V271101	2064	33942
Naturgas, højtryk, eksport (III)	V271106	2064	16.824
Jordoliekoks	V271301	2064	-10.821
Bitumen, asfalt, natur. Bituminøs	V271400	2064	-17.705
Affald og skrot af træ	V440101	2064	23.349
Forøgelse af energilagre	I alt	2064	170.107

5.13.7 Specielle lagerforskydninger - øvrige 2064-lagre.

Også de øvrige 2064-lagerforskydninger opstilles for enkeltvarer, men burde i princippet ikke fremkomme løbende som resultater fra nationalregnskabets subsystemer. Det kan igen diskuteres, om dette er opfyldt for alle produkter, der optræder her. Således har opstillingen af 2064-lagerændringer for skibe efterhånden fået en ganske permanent karakter. Der er dog oftest tale om lagerændringer, der enten er indført eller hvis størrelse er endeligt fastlagt under selve afstemningen, og som ikke kan opstilles ud fra regnskabskilder. Nogle af disse lagerændringer kan dog godt ligge inden for de regnskabsdækkede lagre. I 1995 er der usædvanlig få NR-produktnumre med 2064-lagre.

Tabel 128 Lagerforøgelser, øvrige specielle lagre

KODE: 2064 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. Moms
Kaffe, rå, med koffeinindhold	V090101	2064	215.000
Tobak, rå el. ufabrikeret	V240101	2064	-150.000
Pelsskind a mink, bæver, ræv, sæl	V430101	2064	418.031
Telefonapparater	V851701	2064	-200.000
Vogne t. jernbaner mv., selvkørende	V860300	2064	-1.526.875
Personbiler nye	V870303	2064	-1.335.936
Personbiler brugte	V870305	2064	-200.000
Tankskibe	V890103	2064	-2.351
Fragtskibe mv.	V890107	2064	47.982
Krigsskibe	V890601	2064	-151.237
Forøgelse af øvrige særlige lagre	I alt	2064	-2.885.386

2064-lagerændringer opstilles i første omgang i tilknytning til tilgangs- og anvendelsesmatricen (TA'en) uden erhvervs- eller sektorfordeling. Af hensyn til de institutio-

nelle regnskaber er en fordeling på sektorer imidlertid nødvendig. Der opstilles derfor efterfølgende en (noget skønsmæssig) erhvervs- og sektorfordeling for disse lagerændringer

5.13.8 Samspillet mellem lagerforskydninger beregnet ud fra hhv. erhvervsfordelte lagertotaler og ud fra oplysninger om enkeltvarer.

Nedenstående skematiske oversigt giver et billede af, hvorledes nationalregnskabets lagerændringer fremkommer. Da formålet her er at belyse, hvor der er mulighed for overlap mellem ændringer beregnet ud fra forskellige kilder, er de samlede lagerberegninger opdelt i 2060-, 2061-, 2062- og 2065-lagre på den ene side og 2063- og 2064-lagre på den anden.

Figur 12 Samspillet mellem erhvervsfordelte lagerforskydninger og oplysninger om enkeltvarer

Erhverv Produkter	Erhverv hvis lagerændringer beregnes ud fra regnskabsmæssige lagerbeholdninger.	Erhverv hvis lagerændringer ikke kan beregnes ud fra regnskabsmæssige lagerbeholdninger.	Lagerændringer fordelt på produkter.
Produkter for hvilke lagerændringerne opstilles ved fordeling af regnskabernes lagerbeholdninger.	Disse fremkommer som forskellen mellem fordelte regnskabsmæssige lagerbeholdninger ultimo og primo opgjort i årets gennemsnitspriser. Der kan forekomme 2064-lagerændringer her. I så fald er der tale om afstemningskorrektioner til de oprindeligt beregnede lagerændringer.	Her kan alene optræde 2063- eller 2064-lagerændringer.	Her fremkommer de varefordelte lagerændringer som summen af de enkelte erhvervsfordelte lagerændringer + eventuelle 2063- og 2064-lagerændringer.
Produkter for hvilke den samlede lagerændring opstilles på varer. (2063- og 2064-lagre)	Disse beregnes ud fra de fordelte lagerbeholdninger, men indgår samtidig i de lagerændringer, der beregnes ud fra vareoplysninger. For at undgå dobbeltregning udelades de ved opstillingen af den samlede lagerændring fordelt på produkter. De indgår dog i beregning af erhvervenes nationalregnskabsmæssige lagerændringer og overgangen fra regnskabsmæssigt til nationalregnskabsmæssigt forbrug.	Dette område er helt dækket af lagerændringer, der beregnes ud fra vareoplysninger, selv om disse ikke foreligger opdelt på erhverv. Omfatter bl.a. energilagre i energiforsyning og transporterhverv, der opstilles i A-mapper.	Totale lagerændringer for varer, hvis lagerændringer opstilles helt ud fra vareoplysninger.
Lagerændringer fordelt på erhverv.	Totale lagerændringer opstillet ud fra regnskabernes lagerbeholdninger samt eventuelle tilføjelser (2064)	Disse lagerændringer indgår totalerne opstillet på vareniveau uden erhvervsfordeling.	Nationalregnskabets samlede lagerændring

Skemaets anden søjle indeholder lagerændringerne iflg. Mellemsystemet, fordelt på varer iflg. "lagerfordelingssystemet". Nationalregnskabets samlede lagerændringer fremkommer som summen af disse lagerændringer eksklusive de varer, for hvilke lagerændringerne er fuldt ud bestemt på varer som 2063- eller 2064-lagre. Implicit skønnes altså værdien af "overlappet" mellem de to beregninger i lagerfordelingssystemet.

Det er cellerne (række 4, søjle 2) og (række 3, søjle 4) i figur 12, der findes oplysninger om før afstemningens start.

Det er klart, at beregningen af "overlappet" vil være behæftet med nogen usikkerhed. Der er normalt også nogen usikkerhed m.h.t. regnskabsstatistikernes størrelser vedrørende lagerbeholdninger. Hvor de beregnede lageroplysninger kommer i modstrid med andre oplysninger under afstemningen af produktbalancer, kan det derfor i mange tilfælde være rimeligt at ændre de samlede lagerforskydninger⁸.

5.14 Værdigenstande

Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande opgøres fra forsyningssiden ved hjælp af product-flow metoden. Tabel 129 viser nettoanskaffelserne af værdigenstande fordelt på de produkter, der i 1995 indgik i denne kapitalakkumulationskategori.

Tabel 129 Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande

Produktnr.	Tekst	Mill. kr.
V570201	Kelim-, og lignende håndvævede tæpper	178
V711301	Juvelerarbejder af sølv	255
V711303	Juvelerarbejder af ædle metaller,	216
V711401	Sølvsmedearbejder	172
V711403	Guld/sølvsmedearb af ædelmetal	11
V711600	Varer af naturperler/kulturperle	1
V711700	Bijouterivarer, i.a.n.	93
V970101	Malerier, tegninger, pasteller	251
V970200	Originale stik, tryk, litografi	68
V970300	Originale skulpturer	331
V970601	Antikviteter, over 100 år gamle	-135
I alt		1.440

5.15 Eksport af varer

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 357.454 mill. udgør varerne 284.491 eller 80 %.

Vareeksporten i nationalregnskabet er direkte baseret på Danmarks Statistiks opgørelse af udenrigshandelen. Udenrigshandelsstatistikken er beskrevet nærmere i afsnit 11.3. Opgørelserne foretages efter én metode for så vidt angår EU-handel (Intrastat) og efter en anden hvad angår tredjelandshandelen (Extrastat).

⁸ Under afstemningen fastholdes imidlertid normalt princippet om modpostering af lagerrettelser i andre lagerændringer, som med rimelighed kan have fundet sted indenfor samme virksomhed. Det fraviges kun undtagelsesvis, og da oftest i form af indførelse af 2064-lagerændringer i de pågældende varer.

Statistikken har samme geografiske dækning som nationalregnskabet og er opregnet til at dække al udenrigshandel med varer uanset administrative tærskelværdier for indberetning af EU-handlen til Intrastat-systemet. Ikke-indberettet EU-handel opgøres på basis af de kvartalsvise indberetninger af al EU-handel til momssystemet. Det er derfor ikke nødvendigt at foretage en opregning af primærstatistikken ved dennes brug i nationalregnskabet. Værdiniveauerne i udenrigshandelsstatistikken er f.o.b. for eksporten og c.i.f. for importen som krævet i ENS95.

Da udenrigshandelsstatistikken i nationalregnskabet trumfer Danmarks Nationalbanks opgørelse over betalingerne vedrørende eksport og import af varer - efter at denne er henført til transaktionstidspunkt og korrigeret til det samme økonomiske område samt f.o.b. og c.i.f. værdiansættelse - uden at differencen modposteres på tjenesterne eller nogen anden af posterne på betalingsbalancens løbende poster, er det klart, at det officielle betalingsbalanceoverskud ifølge nationalregnskabet afviger fra overskuddet ifølge Nationalbankens betalingsstatistik. Den implicite antagelse er altså, at Nationalbankens betalingsstatistik for så vidt angår eksport og import af varer ikke fanger alle grænseoverskridende transaktioner, der indebærer ændringer i ejerskabet til varer, eller muligvis får medtaget noget transithandel, som ikke skal medtages i udenrigshandlen opgjort efter generalhandelsprincippet som krævet i ENS95.

5.16 Eksport af tjenester

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 357.454 mill. udgjorde tjenesteeksporten 72.963 eller 20 %.

Kilden til opgørelsen af den samlede tjenesteeksport er Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik. Betalingsstatistikken er baseret på de obligatoriske betalingsanmeldelser, alle "valutaindlændinge" dvs. residenter i medfør af lov om valutaforhold er forpligtet til at afgive. Valutabestemmelserne, der udmønter denne lov, opererer med en tærskelværdi for betalinger, under hvilken der ikke skal foretages betalingsanmeldelse. Grænsen var i 1995 60.000 kr., dvs. så lav at næsten alle vare- og tjenestetransaktioner bortset fra turistindtægter og turistudgifter og lignende udløste en betalingsanmeldelse fra den residente enhed, der foretog eller modtog betalingen. Turistindtægter og turistudgifter er til gengæld dækket af de finansielle institutioners anmeldelser til Nationalbanken.

Pengeinstitutterne er af Nationalbanken pålagt at indhente og videresende oplysningerne til Nationalbanken. Oplysningerne er fortrolige og bruges alene til statistiske formål. Da pengeinstitutterne, der formidler betalingerne, sørger for at tilsende og inddrive betalingsanmeldelserne fra deres kunder, har betalingsstatistikken ingen nævneværdige problemer med bortfald af respondenter. Indberetterne til betalingsstatistikken skal til deres pengeinstitut opgive betalingsformålet, som angives ved en kode. Opdelingen på betalingsformål (firecifrede koder) er fra 1998 blevet væsentlig mere detaljeret og tilfredsstillende set ud fra et produktopdelingssynspunkt, end tilfældet var i 1995. Den nye kodefartegnelse muliggør en mere detaljeret opdeling af eksporten og importen af tjenester på arter end det tidligere har været tilfældet. De i 2001 gældende regler for indberetning til Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik er offentliggjort i publikationerne "Udlandsbetalinger - Formålskoder", Juni 1998, og "Udlandsbetalinger - Indberetningsforskrifter", Oktober 1998, fra Danmarks Nationalbank.

Residente enheder, der foretager eller modtager betalinger gennem banker i udlandet, er ligeledes forpligtet til at foretage betalingsanmeldelser. Indberetningsdisciplinen sikres ved, at valutaindlændinge efter loven er forpligtet til at afgive meddelelse herom til Nationalbanken, når de opretter konti i udenlandske pengeinstitutter mv. Det er klart, at dette krav med de tilhørende straffebestemmelser styrker Nationalbankens kontrolmuligheder.

Den statistiske udfordring i forbindelse med anvendelsen af betalingsstatistikken til opgørelse af den *samlede* eksport hhv. import af tjenester består i at sikre, at definitionen af, hvad der er eksport og import af tjenester, bliver konsistent med udenrigshandelsstatistikken og nationalregnskabs opgørelse af vareeksporten f.o.b. og vareimporten c.i.f.. Da betalingerne i betalingsstatistikken kodes som varer subsidiært tjenester afhængig af, om transport- og forsikringstjenester er særskilt faktureret eller ej, er det oplagt, at betalingsstatistikken afgrænsning af udenrigshandelen med varer henholdsvis tjenester ikke er i overensstemmelse med nationalregnskabsdefinitionerne. Ved anvendelsen af betalingsstatistikken i nationalregnskabet sker derfor en korrektion til eksport og import af tjenester som opgjort i betalingsstatistikken, der bringer sidstnævnte i overensstemmelse med opgørelsen af vareeksporten f.o.b. og vareimporten c.i.f.

Denne f.o.b. / c.i.f. korrektion til betalingsstatistikken foretages ved hjælp af den såkaldte "korrektionsprocentmetode", hvorved der benyttes en korrektionsprocent på vareeksporten til at beregne de vareforbundne tjenester på eksporten af varer, som er opgivet til betalingsstatistikken sammen med varebetalingen, fordi leveringsvilkårene kan give kunden mere transport og forsikring end hvad der svarer til f.o.b. leveringsbetingelser. Omvendt på importsiden, hvor en række transport- og forsikringstjenester i betalingsstatistikken optræder som tjenesteimport, selv om de pågældende tjenester allerede er indeholdt i vareimporten, når denne er opgjort c.i.f.

Korrektionsprocenterne for 1995 er fastsat ved at sammenholde udenrigshandelsstatistikken eksport og import med betalingsstatistikken varebetalinger henført til transaktionstidspunktet ekskl. Færøerne og Grønland over en længere periode. Korrektionsprocenterne er fastsat således, at vare- og tjenestebalancen over en lidt længere periode så vidt muligt skal være den samme ifølge de to opgørelser under den restriktion, at de beregnede procenter skal være forenelige med viden fra udenrigshandelsstatistikken om leveringsvilkårene i forbindelse med eksport og import af varer. Konkret er f.o.b.-korrektionsprocenten for eksporten for året 1995 fastsat til 3,08 og c.i.f.-korrektionsprocenten for importen fastsat til 0,39.

Eksporten af tjenester er herefter beregnet ved til betalingsstatistikken opgørelse af betalingerne vedrørende tjenester at lægge et beløb på 8.453 mill. Dette beløb er beregnet som 3,08 procent af eksporten af varer ifølge udenrigshandelsstatistikken minus eksporten til Færøerne og Grønland minus eksporten af skibe og fly. Beløbet er det beregnede beløb for transport og forsikringstjenester knyttet til Danmarks vareeksport, som ligger ud over f.o.b. leveringsvilkår og som i betalingsstatistikken er medtaget under varebetalinger. Disse tjenester skal behandles som tjenesteeksport i nationalregnskabet.

Analogt er importen af tjenester beregnet ved fra betalingsstatistikken opgørelse af betalingerne vedrørende tjenester at trække et beløb på 972 mill. Dette beløb er beregnet som 0,39 procent af importen af varer ifølge udenrigshandelsstatistikken minus impor-

ten fra Færøerne og Grønland minus importen af skibe og fly. Beløbet er det beregnede beløb for transport og forsikringstjenester knyttet til Danmarks vareimport, som betalingsstatistikken mangler i at nå op på c.i.f. leveringsvilkår for vareimporten og som i betalingsstatistikken er medtaget under tjenestebetaling. Disse tjenester skal behandles som vareimport i nationalregnskabet.

Korrektionsprocentmetoden kan fortolkes som Danmarks implementering af de f.o.b./c.i.f. korrektioner, der er beskrevet i tabellerne 3.4 og 3.5 i ENS95 ud fra de i Danmark tilgængelige statistiske kilder. For lande, hvor der ikke foreligger en betalingsstatistik, er det sandsynligt, at den anvendte metode afviger væsentligt fra Danmarks, idet der i stedet tages udgangspunkt i fx spørgeskemaundersøgelser.

Ved fordelingen af den samlede eksport og import af tjenester på nationalregnskabet's tjenesteproduktbalancer benyttes dels de artsangivelser, der findes i betalingsstatistikens formålskoder dels andre statistiske kilder som fx transportstatistikens opgørelse af danske skibes udenlandske fragttægter og udgifter i udenlandske havne samt momsstatistikken. Sidstnævnte kilde finder især anvendelse på eksportsiden, idet momsstatistikken for hver af de mest detaljerede DK-NACE erhverv indeholder oplysninger om den afgiftsfri eksportomsætning.

5.17 Import af varer

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 316.144 mill. udgør varerne 256.522 eller 81 %.

Der henvises til afsnit 5.15, idet kilder og metoder er de samme for vareimporten som for vareeksporten.

5.18 Import af tjenester

Af den samlede import af varer og tjenester i 1995 på 316.144 mill. udgjorde tjenesteeksporten 59.622 eller 19 %.

Der henvises til afsnit 5.16, idet kilder og metoder er de samme for tjenesteimporten som for tjenesteeksporten.